

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1922.

Andra kammaren.

Nr 7.

Måndagen den 6 februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 31 nästlidna januari förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskottet propositionen, nr 39, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 42, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 19 november 1920 om kommunal progressivskatt för åren 1921—1924;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 35, angående vissa pensioner från statens domäners fond; och

nr 37, angående pension å allmänna indragningsstaten åt före daglönaren A. I. R. Hallström;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 32, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

till bankoutskottet propositionen, nr 33, angående förhöjning för år 1922 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

till statsutskottet propositionen, nr 34, angående inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Skellefteå m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 36, angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag; samt

till statsutskottet propositionen, nr 41, angående befrielse för före andre styrmannen å ångfärjan »Malmö» S. P. Pihl från viss skadeståndsskyldighet.

§ 3.

Vidare föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott herr *Lövgrens* på kammarens bord liggande motion nr 189.

§ 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1 A, 1 B, 2 A, 2 B och 9 samt bankoutskottets utlåtanden nr 4—7.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Hansén* under 6 dagar från och med den 9 februari.

§ 7.

Kammarens ledamöter, vilka av Kungl. Maj:t blivit kallade att denna dag kl. 10,30 f. m. infinna sig å rikssalen för det ändamål, som avsåges i § 81 regeringsformen och § 79 riksdagsordningen, avgingo nu kl. 10,15 f. m. till rikssalen, där jämväl första kammarens ledamöter infunno sig.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Åkerman uppläste där Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern att meddela riksdagen Kungl. Maj:ts svar på riksdagens tre särskilda skrivelser den 28 nästlidna januari angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar, varefter hans excellens herr statsministern uppläste svaret.

Sammanträdet å rikssalen avslutades härefter, och åtskildes andra kammaren vid utgåendet från rikssalen, enligt beslut fattat före avgången från dess samlingsrum.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 8 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman *Carl Sjögren* sedan den 19 januari är sjuk i *influensa* och att han även under de närmaste dagarna av denna orsak är urståndsatt att återtaga sitt arbete, intygas på heder och samvete.

Motala den 6 febr. 1922.

Gideon Erikson,
stadeläkare.

Att amiral *A. Lindman* på grund av sjukdom (influensa) är förhindrad deltaga i riksdagens sammanträden tillsvidare intygas härmed.

Stockholm den 7 febr. 1922.

R. Eidem,
leg. läk.

§ 3.

Anmälades och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts den 6 i denna månad å rikssalen avgivna svar i anledning av vissa utav innevarande års riksdag antagna grundlagsändringar; och skulle detsamma innehåll meddelas riksdagens kanslideputerade för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

§ 4.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 38, angående av Kungl. Maj:t meddelat uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kiirunavaara och Gällivare malmberg;

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 44, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 45, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till beviljning av inkomst;

nr 46, med förslag till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering m. m.; och

nr 47, med förslag till förordning om rätt att vid taxering för inkomst åtnjuta avdrag för erlagd byggnadsskatt.

Nämnda skrivelse och propositioner bordlades.

§ 5.

Föredrogos var för sig och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 6.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 1 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets utlåtande nr 1 A och dess nästa utlåtande nr 1 B ävensom de därpå följande utlåtandena nr 2 A och 2 B måtte föredragas punktvis samt att därvid endast kantrubrikerna uppläsas i den mån ej annorlunda särskilt påfordras.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3, angående förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.

*Ang.
anslaget till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.*

I enlighet med vad Kungl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition under punkten 2 av första huvudtiteln föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte till förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning å extra stat för tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst, 100,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr S p å n g b e r g: Herr talman! Då man studerar föreliggande utlåtande, kan man icke underlåta att reflektera över, om det icke mätes med allt för stort mått, då det gäller att tillfredsställa dem, som innehava de bästa platserna i samhället. Man finner beträffande förstärkningsanslagen till hovstaten, att dessa utgå med samma summor under innevarande år som föregående, och samma summor har man lagt till grund vid beräkningen av förstärkningsanslagen för nästa år.

Alla övriga inkomsttagares löner sjunka. Vid statens olika verk göras indragningar; man permitterar eller avskedar personalen, och de permitterade få vara glada, om de kunna erhålla annat arbete. Det kan ju vara skäl i att i någon mån också rikta tanken på den allmänna arbetsmarknaden. När man ser den nöd och de svårigheter, som här möta oss överallt, måste man fråga sig, om det kan vara förnuftigt att över huvud hålla sig med en sådan lyx, som kungadömet är. Då ständigt nödvändigheten framhålles av att spara, varför lägger man då icke samma synpunkter även på denna fråga? Det anslag, som utskottet här har tillstyrkt, skulle, om det i riksdagen bifölles, utgöra ett verkligt hot mot den arbetslösa massan, som man med alla medel vill söka att sätta på svältstat. Men oavsett dessa sparsamhetssynpunkter, vilka ju i sin helhet, då det gäller denna anslagstitel, icke kunna bliva de avgörande, måste man taga även den principiella sidan av saken i betraktande. Jag syftar på den personliga kungamakten. Här har ju förut i denna kammare vid flera riksdagar framhållits, att den medför ganska ringa praktiskt gagn, men däremot flera olägenheter för vårt nuvarande samhällsliv, och redan ur den synpunkten borde man rösta för avslag på hela huvudtiteln.

Jag tillåter mig, herr talman, att på grund av rent principiella skäl och med stöd av de sparsamhetssynpunkter, som över allt vilja göra sig gällande, rösta för avslag på den nu ifrågavarande punkten.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Jag skall endast be att få fästa uppmärksamheten på, vad som sades i föl vid behandlingen av denna anslagsfråga. Då vill jag säga, i motsats till vad den siste ärade talaren påstod, att särskilt det under denna punkt behandlade anslag icke berör de bästa platserna i samhället. Det är tvärtom så, att detta anslag till stor del användes till dyrtidstillägg

Ang.
anslaget till
Kungl. Maj:ts
hushållning.
(Forts.)

åt en del i statens tjänst indirekt anställda personer. Jag vill understryka detta.

Vidare vill jag tillägga, att utskottet för sin del tagit fasta på, vad departementschefen sagt på sidan 2 i första huvudtiteln, där departementschefen förutsätter, att vid beräkningen av det belopp, som kan komma att för ändamålet ifrågasätts för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924, hänsyn skall tagas till de förhållanden, som då kunna väntas föreligga särskilt i avseende å kostnader för personal. Genom att statsutskottet för sin del givit sin anslutning till det uttalandet, har statsutskottet också sagt ifrån, att dyrtidstillägget för denna personal skall undergå samma minskning som dyrtidstillägget åt annan i statens tjänst direkt eller indirekt anställd personal.

Herr Vennerström: Herr talman! Då jag redan föregående år hade tillfälle att säga några ord i denna fråga, så skall jag be att nu få understryka samma synpunkter. Och jag känner mig tvungen att på den riksdagsgrupps vägnar, som jag tillhör, i det väsentliga instämma med herr Spångberg.

Gent emot herr Anderson i Råstock vill jag bestämt hävda, att i ett sådant tidsläge som nu, när man från statens sida jämt och ständigt talar om sparsamhet, bör man börja om möjligt redan vid första huvudtiteln. Nu var det händelsen föregående år, att då höjde man de ordinarie anslagen med ungefär 25 procent, och det förefaller mig, som om denna höjning, vilken tagit form av förstärkningsanslag, är sådan, att den bör kännas som en utmaning för stora delar av Sveriges arbetslösa befolkning. När vi kanske om någon timme ha att behandla arbetslöshetsanslaget och finna, att staten av ekonomiska skäl tvingas nöja sig med att av 140,000 arbetslösa lämna 50 %, alltså 60—70,000, utan hjälp, då är det uppenbart, att man här borde iakttaga största möjliga sparsamhet.

Sedan nödgas jag komma med ett præterea censeo, för att tala med den gamle välkände romaren. Jag anser för övrigt i år liksom i fjol, att man skulle kunna väsentligt begränsa intensiteten i den punschlukt, som alltjämt doftar från kungliga slottet, och som även bragts på tal av min värderade vän »Bon soir» i Nya Dagligt Allehanda. Han har i år liksom i fjol gjort samma iakttagelse som jag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Spångberg, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 1 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ang.
anslaget till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Omröstningen utföll med 163 ja mot 31 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid härfå skedd föredragning av *punkten 5*, angående förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning, yttrade:

*Ang.
anslaget till
Hans Kungl.
Höghet Kron-
prinsens hov-
hållning.*

Herr *S p å n g b e r g*: Ja, herr talman, det kan knappast vara någon idé att yrka avslag på här ifrågavarande punkt, om man därmed menar, att man skall vinna kammarens bifall. Jag kan ändock icke underlåta att även vid denna punkt yrka avslag, detta av samma skäl, som då det gällde förstärkning av anslaget till hans Kungl. Maj:ts hovhållning.

Jag yrkar således avslag å utskottets hemställan.

Herr *A n d e r s o n* i Råstock: Av samma skäl som anfördes vid behandlingen av den föregående omstridda punkten yrkar jag bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 6—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Härefter föredrogs punktvis statsutskottets utlåtande, nr 1 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; och blevo utskottets i nämnda utlåtande gjorda framställningar av kammaren bifallna.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget statsutskottets utlåtande nr 2 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. partiell
löneförbättring
för häradshövdingarna
m. m.*

Härpå föredrogs *punkten 35*, angående partiell löneförbättring för häradshövdingarna m. m.; och anförde därvid:

Herr a f E k e n s t a m: Herr talman! Det kan icke falla mig in att gentemot ett enhälligt utskott framställa något yrkande i annan riktning än utskottets hemställan. Men jag har icke kunnat låta denna punkt gå alldeles med tystnad förbi, ty såvitt jag förstår, komma vi här in på en fråga av principiell betydelse och en fråga av större räckvidd, än man egentligen kan finna av den motivering, som utskottet förebragt.

Jag vill erinra om, att det är så pass länge sedan som 1874, då statsmakterna senast reglerade lantdomarnas avlöning. Vad som då bestämdes var för visso efter den tidens behov och uppfattning rikligt och bra, och det var också statsmakternas avsikt och mening att lantdomarna skulle hava den ekonomiska ställning, att de med full frihet utåt och inåt skulle kunna handhava sin gärning. Emellertid är det, som nu herrarna inse, snart 50 år sedan denna lönereglering genomfördes, och sedan dess har ingen lönereglering för lantdomarna skett. Det säger sig alldeles självt, att under denna långa tid ha förhållandena helt och hållet förändrats. Det har också varit så, att innan ännu det fulla dyrtidstillägget och nu senast det partiella lönebidraget lämnats, åtskilliga lantdomare i de mindre domsagorna stodo snart sagt vid fattigdomens gräns.

Då folk i allmänhet betraktar denna sak, ser man på vad de stora och möjligtvis även de medelstora domsagorna ge, men det är just ingen, som tänker på vad de små domsagorna verkligen avkasta, där ofta nog den, som där sitter och som först kanske sent omsider har lyckats förvärva domsagan, har en avlöning, som icke på långa håll gå upp mot den, som numera anses synnerligen rimlig även för kroppsarbetare.

Emellertid är det just nu, då herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet hade tänkt sig att om möjligt göra en liten förbättring för dessa svagare avlönade lantdomare, som utskottet icke alls tycks ha förstått, att det har gällt dem, utan utskottet har så att säga skurit förhållandena över en kam och därför ansett sig utan vidare kunna avstyrka förslaget. Jag förstår så väl, att uti statsutskottet en summa på 30,000 kr. som det här är fråga om, betraktas såsom varande synnerligen litet betydande och att man därför så att säga kan behandla en sådan fråga utan att tränga den vidare in på djupet. Men det är verkligen icke så, att det här är en så fullkomligt likgiltig fråga även ur statssynpunkt. Vi skola dock tänka på, att hela den första instansen beträffande rättsväsendet på landet är beroende på, hur dessa lantdomarplatser bli besatta. Kan icke staten genom nöjaktiga ekonomiska villkor se till, att man får så pass dugliga innehavare av dessa platser, som det måste anses nödigt, så är det alldeles säkert, att innehavarnas kompetens sjunker, och detta till men för de landsändar, där dessa komma att bli placerade.

Jag anser, att då denna sak i dag förekommer, det icke har kunnat från min sida med tystnad förbigås, att denna fråga verkligen har en större innebörd, än vad man egentligen tyckes ha fattat. Man må väl måhända kunna säga, att jag här i någon mån talar i egen sak. Det är dock verkligen icke så, icke minst därför, att jag har så få år kvar, innan jag lämnar den aktiva tjänsten. Men det är så, att jag är den enda representanten här för den kår, som här avses, och jag har kanske också mer än de flesta haft tillfälle att sätta mig in i de förhållanden, det här gäller. Och jag tror därför, att statsmakterna skulle göra gott och förståndigt i att med mycken aktsamhet vårda sig om det lantdomarbestånd, som finnes och som hittills verkligen utgjort enligt ett allmänt omdöme en prydnad för Sveriges land och som helt visst har alla intentioner att försöka upprätthålla de gamla goda traditionerna från fordom.

*Ang. partiell
löneförbättring
för härads-
hövdingarna
m. m.
(Forts.)*

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr J a n s s o n i Falun: Herr talman! Då den föregående talaren icke gjorde något yrkande, kunde det måhända vara onödigt för mig att säga någonting i denna sak. Men jag anser, att hans anförande var så lagt, att det kräver en liten gensaga från min sida, då jag varit med vid den förberedande behandlingen av detta ärende.

Jag ber att få framhålla, att vi ingalunda velat åsidosätta de rättmätiga intressen, som det här är fråga om att iakttaga, utan vi ha endast ansett, att när riksdagen så nyligen fastställt grunderna för, hur denna lönefyllnad skulle utgå, vi icke nu kunna vara färdiga att ingå på frågan om förändring av dessa grunder.

Dessutom skall man, om man noggrant läser igenom utskottets motivering, kunna finna, att utskottet inbjuder departementschefen att återkomma ett kommande år, ifall det visar sig, att den lönefyllnad, som uppstår enligt förslaget, icke kommer att infria de löften som riksdagen gav, jag tror det var 1920.

Sålunda menar jag, att vi å utskottets sida ingalunda få anses hava betraktat denna sak såsom mindervärdig eller att ha behandlat den nonchalant, utan vi ha fastmer till fullo beaktat den viktiga uppgift, som ifrågavarande tjänstemän hava att fylla i vårt samhälle.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 36—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40, angående understöd till offentliga rättshjälpsanstalter.

*Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 40 av andra huvudtiteln föreslagit riksdagen att till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes angivna i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 12 april 1918

Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.

(Forts.)

samt i ämnet den 12 september 1919 utfärdad kungörelse med därvid fogat normalreglemente för dylik anstalt, å extra stat för tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 bevilja ett förslagsanslag av 75,000 kronor.

I samband härmed hade statsutskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 66, av herr *Elisson m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 122, av herr *Lindgren m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, å extra stat för första halvåret 1923 till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter i huvudsaklig överensstämmelse med härför nu gällande grunder, dock på det sätt modifierade, som i motionerna angivits, bevilja ett förslagsanslag, högst 25,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å ovanberörda motioner i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes angivna i statsrådsprotokollet över justitiedepartementets ärenden den 12 april 1918 samt i ämnet den 12 september 1919 utfärdad kungörelse med därvid fogat normalreglemente för dylik anstalt, å extra stat för tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 bevilja ett förslagsanslag av 75,000 kronor; och

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, så snart ske kunde, verkställa undersökning, huruvida icke genom ändring av de i kungörelsen den 12 september 1919 angivna grunder för erhållande av statsunderstöd till offentliga rättshjälpsanstalter eller eljest begränsning av kostnaderna härför skulle kunna komma till stånd.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Vennerström*: Mina damer och herrar! Herr af *Ekenstam* började sitt anförande med att säga, att det icke tjänade mycket till att uppträda mot ett enhälligt statsutskott. Jag tvings emellertid av mitt samvete till den djärvheten att gent emot ett enhälligt utskott göra ett yrkande, ehuru det säkert kommer att falla i synnerligen ofruktbar jord. Jag har ingenting att anmärka mot vad utskottet hemställer i punkt a), men däremot yrkar jag avslag i fråga om punkt b). Och det gör, att jag även yrkar avslag på hela motiveringen och i stället föreslår följande motivering till utskottets förslag:

»Vid prövning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet icke kunnat undgå att uppmärksamma, hurusom de anslagskrav, som från de nu upprättade rättshjälpsanstalterna redan framkommit eller ställts i utsikt, avsevärt överstiga dem, som vid planläggningen av ifrågakvarande verksamhet beräknades. Utskottet, som livligt behjärtar vikten av, att rättshjälpsanstalternas sunda

Ang.
understöd till
offenliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)

utveckling skall ostört fortgå, uttalar den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall med uppmärksamhet följa rättshjälpsväsendets utveckling och att rättshjälpsanstalterna själva iakttaga all den sparsamhet, som den ekonomiska depressionen kräver. Utskottet, som i annat sammanhang återkommer till det å 1922 års tilläggsstat äskade anslaget, hemställer» etc., varefter följer utskottets yrkande i punkt a).

Som motivering för denna min djärvhet att opponera mot ett fullkomligt enhälligt utskott vill jag säga, att det förefaller mig, som om utskottets ärade ledamöter tagit en enligt min tanke ur rättslig synpunkt obehörig hänsyn till en viss inom såväl andra som första kammaren föreliggande motion, vilken framförts från bondeförbundares sida. Jag vill för min del ärligt säga, att jag anser denna motion vara av sådan karaktär, att det med hänsyn till den sunda demokratiska rättsutvecklingen icke bör förekomma den minsta misstanke, att man från riksdagens sida verkligen tar hänsyn till den argumentation, som där föres. Det finnes ett gammal gott ordspråk, som säger, att man icke bör räkna en viss potentat ens ett finger. Jag vill icke bokstavligen draga ett likhetstecken mellan denne herre och de ärade motionärerna, men jag måste å andra sidan säga, att det förefaller vara synnerligen stor risk att räkna det minsta lillfinger åt den rättsliga tillbakagång, som onekligen skulle bliva följden, ifall bondeförbundarnas motion bleve grundläggande för riksdagens beslut i den här frågan.

Man har i denna motion sagt bland annat, att meningarna om utfallet av här ifrågavarande experiment äro synnerligen delade. Det säges vidare i fråga om rättshjälpsanstalterna, att man icke kan draga några bestämda slutsatser rörande deras lämplighet o. s. v. När herrar motionärer fälla en sådan dom över rättshjälpsanstalternas verksamhet, då vill jag fråga de ärade motionärerna, varifrån de ha sin erfarenhet, som kan sätta dem i stånd att rent sakligt fälla ett sådant hårt omdöme. På den landsbygd, som motionärerna kunna antagas känna till, finnas rättshjälpsanstalter endast i Malmö, Hälsingborg och Örebro län. Dessa anstalter hava kommit i gång för kort tid sedan, vilket gör, att från dem någon erfarenhet icke kan hämtas, som ger stöd för motionärernas omdöme. Då återstår det ju att hämta erfarenhet från den längst i verksamhet varande anstalten, d. v. s. Stockholms stads. Jag vill rikta en bestämd fråga till motionärerna med herr Lindgren i Dingelvik i spetsen: ha herrarna besökt anstalten ifråga, ha Ni undersökt förhållandena, ha Ni den sakliga erfarenhet, som gör, att Ni äro i stånd att fälla ett sådant omdöme, som i detta fall föreligger? Jag vet, att så icke är fallet, och jag vet, att motionärernas uttalande icke är grundat på någon personlig kännedom om de faktiska förhållandena. Jag har för att vinna personlig erfarenhet om hithörande förhållanden tillbringat hela måndagen nere på Stockholms rättshjälpsanstalt, och jag får säga, att de iakttagelser jag där gjorde, voro av så mänsklig och gripande natur, att jag vill rekommendera alla motionärerna att sitta där en dag för att inhämta den sakkunskap, på vilken endast ett omdöme av så kategorisk natur, som det här gäller,

*Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)*

kan basera sig. Jag får erkänna, att jag efter att ha läst motionen känt mig upprörd in i själen över, att det från motionärernas sida utan någon som helst sakkunskap kunnat fällas ett sådant omdöme som här skett. Jag har den respekten för min vän Lindgrens rättskänsla, att jag tror, att han efter en sådan undersökning på ort och ställe skulle bittert ångra att han lupit i väg i oträngt mål, och jag förstår, att man i ovetenhet kan gå ärenden, vilkas syfte man kanske icke innerst gillar.

Det talas i motionen om de delade meningarna. Ja, äro meningarna delade bland den fattiga befolkningen, bland de obemedlade och mindre bemedlade? Vi kunna gå till de torra, enkla siffrorna och taga som utgångspunkt året innan rättshjälpsverksamheten började bedrivas i sin nuvarande form. År 1912 handlade fattigsakförarna ett antal ärenden uppgående till omkring 1,500. Sedan har antalet undan för undan sprungit upp, så att det i fjol gick till 8,000. Man hade ett år på anstalten icke mindre än 25,000 besök. Det visade sig, att anstalten blivit en levande realitet. Den levande rätten träder fram i de juridiska formerna, och allmänheten finner, att detta är en anstalt, som vill hjälpa utan hänsyn till vinsten, utan hänsyn till egoistiska intressen, något som icke alltid kan sägas om enskilda. Den, som vill se, huru de nakna och torra siffrorna motsvaras av verkligheten, kan göra om samma experiment, som jag gjort, och sitta där nere på mottagningen. Det lilla väntrummet är fyllt i tre, fyra timmar. Där sitta 40 å 50 personer, fattiga kvinnor och arbetare, gamla och unga, som komma med alla sina tråkigheter och anhålla om hjälp på det enda ställe, där möjligen rätt finnes att erhålla. Det kan vara en fattig man, som gått arbetslös i månader, han är hotad med vräkning dagen efter och har icke pengar till hyran. När man ser sådana och liknande fall, måste man på det allra skarpaste protestera mot det omdöme, som uttalats, att det å den fattiga allmänhetens sida föreligger delade meningar om denna verksamhet. Jag skulle i denna stund beklaga särskilt huvudstadens med kringliggande bygd obemedlade och mindre bemedlade befolkning, om icke denna offentliga anstalt funnes att tillgå.

Jag kan förstå, att det bakom bondeförbundets motion ligger den i och för sig synnerligen berättigade misstämningen gentemot den s. k. byråkratien — det utgår kanske från denna motion en liten återglans av de berömda debatterna kring statsrevisionen och dess anmärkningar mot vissa svenska ämbetsmän. Men förhåller det sig så, att man tror sig här ha att göra med byråkratiska institutioner, att det här gäller vanliga statsbyråkratiska apparater med den allmänna ämbetslentrianen — ämbetsmän, som draga dryga löner för ringa arbete o. s. v. — så vill jag återigen rekommendera herrarna att göra en personlig undersökning på ort och ställe för att konstatera, huru frågan verkligen ligger till. Saken är den, att vill man någonstädes finna den rena rama motsatsen till ett system, vars art anges av vad man skulle kunna kalla »Stora kontoret» — jag lämnar fullkomligt åsido frågan, om anmärkningarna härvidlag äro riktiga eller icke — så skall man gå till Stockholms stads rättshjälps-

*Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)*

anstalt. Där finner man ett sjudande, febrilt arbetsliv, och personalen formligen dignar under en övermänskligt tung arbetsbörda. Det vitsordas av ledamöter av styrelsen, att exempelvis föreståndaren har att utföra ett ofantligt arbete, det vitsordas av föreståndaren, att en kvinnlig advokat, som för övrigt står vår statsminister tämligen nära, inte utan skada till hälsan i längden kan fortsätta som hittills. Det vitsordas, att alla de konsulterade juristerna och hela kontorspersonalen måste bära en övermänsklig arbetsbörda, som trycker icke bara på dagen utan också nattetid. Och märk väl, att vi här ha att göra med människor, som åtagit sig detta arbete av levande intresse, som äro besjälade av så att säga en verklig rättslidelse och som icke stelnat i formaliteter. De ha utsikt att på andra vägar, såsom enskilda praktiserande jurister, förvärva sig en mångdubbelt högre avlöning, men de stanna vid rättshjälpsanstalten av intresse för saken själv. När man då går att utan kunskap om, huru det verkligen förhåller sig, fälla sådana domar, som kommit fram från bondeförbundsmotionärernas sida, har man skäl att å rätstens vägnar i detta fall känna sig innerligen upprörd.

Jag behjärtar mycket livligt den sparsamhetssynpunkt, som motionärerna anlagt — såsom vi alla göra i dessa tider; jag hade ju ett uttalande i den vägen alldeles nyss. Det är onekligen beklagligt, att de beräkningar, som gjordes, då anstalterna en gång började sin verksamhet, visat sig fullständigt ohållbara — det måste ju erkännas. Å andra sidan kunna vi dock framställa den frågan, om icke i alla fall det anslag, som nu kräves, eller ungefär 75,000 kronor om året, ger valuta.

Jag vill på tal om sparsamhetssynpunkten bemöta en uppfattning, som kanske många hysa — en uppfattning, som jag tror skymtar bakom motionärernas framställning — nämligen att denna anstalt rent av skulle så att säga provocera fattiga människor att börja rättegångar. Förhållandet är det motsatta. Man provocerar alls inte, utan dessa rättshjälpsanstalter äro i hög grad vad jag skulle kunna kalla förlikningsmannainstitutioner. Se exempelvis på siffrorna för år 1920! Man hade för anstalten i huvudstaden icke mindre än 1,111 förlikta fall, fall, som alltså icke gått till rättegång. Och sedan rådfrågningar till ett antal av 2,211, berörande tvister, av vilka, enligt vad det sagts mig, ungefär halva antalet, 50 %, voro av den natur, som kanske hade lett till rättegång, för så vitt icke anstalten sagt ifrån, att problemen där lägo till på ett sådant sätt, att det var fullkomligt onödigt och omöjligt att gå fram på den vägen. I detta avseende fullgöra sålunda anstalterna en verksamhet i sparsamhetens intresse, som man enligt min tanke bör söka uppehålla så långt möjligt är.

I övrigt vill jag som sagt behjärta vikten av sparsamhet. Jag har även i den motivering, som jag knutit till mitt förslag, vädjat till regeringen, att den, så vitt görligt är, skall fästa sin uppmärksamhet på frågan, och jag har även föreslagit en vädjan till anstalterna själva att lägga i dagen den sparsamhet, som är nödvändig på grund av föreliggande depressionsläge. Men å andra sidan få vi inte riskera dessa anstalters sunda utveckling. Skulle man i detta fall

Ang.
understöd till
offentliga
rätts-hjälps-
anstalter.
(Forts.)

gå in för statsutskottets förslag, som ju kräver en utredning med sikte på begränsning av kostnaderna för anstalternas verksamhet, innebär detta, enligt min bestämda uppfattning, början till ett omöjliggörande, ett stryppande av denna vackert anlagda och för vårt folks breda lager fullkomligt nödvändiga verksamhet.

Vart en tendens i sådan riktning redan har lett, skulle jag kunna visa med ett par exempel, som berör den anstalt, som hittills nästan varit den enda, som funnits, nämligen huvudstadens. Där har man på grund av personalens överansträngning och på grund av otillräckliga anslag tvingats att minska antalet kvällsmottagningar, så att det nu endast hålles *en* mottagning på kvällen varje vecka. Då mottagningarna äro avsedda för fattigt folk, som i regel icke är ledigt förrän på kvällarna, förstår man, att enbart denna inskränkning, som ju är framtingad av kostnadshänsyn, av sparsamhetsskäl, tyder på, att man inte bör gå alltför långt, då man vill trycka på den i övrigt fullkomligt berättigade sparsamhetssynpunkten. Jag kan också nämna andra bevis härpå, exempelvis, att mottagningarna på middagarna äro så överfyllda av hjälpsökande, att dessa kunna få vänta två eller tre timmar i sträck. Under sådana förhållanden är det själfallet, att många aldrig kunna få den hjälp, som de eljest kunde erhålla av anstalten, då de nämligen icke orka eller icke ha tid att vänta på detta sätt.

Med denna motivering vill jag för min del — ehuru jag vet, att det i vanliga fall icke brukar tjäna något till att framställa ett yrkande riktat mot ett enhälligt statsutskott — på det allra varmaste vädja till kammaren att avslå utskottets förslag om utredning med sikte på begränsning av kostnaderna för anstalternas verksamhet och i stället bifalla mitt förslag, som innesluter en maning till regeringen att ha sin uppmärksamhet fäst på frågan liksom en maning till anstalterna att iakttaga den sparsamhet, som möjligen kan komma till stånd utan beskärning av en behöflig sund utveckling av desamma.

Häruti instämde herrar *Engberg, Lindqvist* i Halmstad och *Hage*.

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! Jag skall be att få instämma i de allmänna synpunkter, som herr *Vennerström* framlagt. Det är endast på en punkt, som jag skiljer mig från honom, nämligen den, som rör frågan om kostnaderna för de olika rätts-hjälpsanstalterna och de beräkningar, som gjorts angående grunderna för anslaget utgående. Det är nämligen just de stora kostnader, vilka anstalterna dragit utöver de gjorda beräkningarna, som gjort oss inom statsutskottet betänksamma. Detta har kommit oss att undra, huruvida det inte vore lämpligt att verkligt undersöka dessa förhållanden.

Saken är ju den, att när denna fråga första gången behandlades i riksdagen, förelåg ett helt program om ett stort antal rätts-hjälpsanstalter. Hittills ha nu endast fyra anstalter kommit tillstånd, och det har visat sig, att kostnaderna inte på något sätt svarat mot de gjorda beräkningarna. Om det då skall lyckas att framdeles

Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)

åstadkomma en ökning av antalet anstalter — man hade ju beräknat 30 stycken — är det klart, att vi måste se till, huruvida man inte skulle kunna gå fram på andra vägar och huruvida inte det finnes möjlighet att härvidlag nedbringa kostnaderna. Härom ha vi ingenting bestämt sagt i utskottsutlåtandet, utan vi vilja endast, att den utredning, som eventuellt justitiedepartementet må kunna åstadkomma, skall visa, huru det härmed förhåller sig. Jag tror därför, att det är nyttigt och nödvändigt, att man bifaller det skrivelseförslag, som begäres av utskottet. Jag anser, att man bättre gagnar saken därigenom än genom att nu gå på ett avslag. Jag för mitt vidkommande håller före, att det skulle vara olyckligt att medverka till, att det dreves fram en så stark opposition mot nämnda anstalter, att deras existens eller sunda utveckling i fortsättningen rent av kunde äventyras. Det är dessa synpunkter, som för mig och mina kamrater i utskottet varit avgörande, när vi varit med om att framställa begäran om en undersökning i saken.

Jag vill slutligen tillägga, att denna utredning inte behöver draga med sig stora kostnader. Det är säkerligen inte ens nödvändigt att tillsätta en särskild kommitté för denna fråga, utan undersökningen skulle kunna utföras i justitiedepartementet, eventuellt genom dess egna arbetskrafter eller också med tillhjälp av en särskilt anlitad person.

Under hänvisning till det nu anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! För min del vill jag ge tillkänna, att jag helt och fullt instämmer i de principiella synpunkter, som herr Vennerström här anlagt. Jag skall vidare be att till kammarens protokoll få anteckna, att då Örebro läns landsting gick att inrätta sin rättshjälpsanstalt, det icke rädde mer än en mening om behövligheten av densamma — det blev ett enhälligt beslut av landstinget — något som visar, att det här gällde att fylla ett länge känt behov.

Jag har nu ansett mig kunna gå med på utskottets förslag, icke på grund av att jag har någon annan uppfattning i sak än herr Vennerström, utan därför att jag för min del tror, att frågan endast kan vinna på att klarläggas, så att man verkligen kan få fram de möjligheter som finnas för en fortsatt utveckling av rättshjälpsystemet i hela riket. Vi ha ju hittills uppnått ett alldeles för litet resultat på detta område: det är ju en löjligt låg siffra, som vi ha att räkna med, trots vårt vidsträckta land. Jag tror nog, att om herrarna vilja undersöka saken, så skola ni — vare sig ni äro högermän, liberaler eller socialdemokrater — komma till det resultat, att det är ett stort behov, som här föreligger, och att det är en högst nödig och nyttig åtgärd att åstadkomma dylika anstalter.

Då frågan var före i statsutskottet och tredje avdelningens förslag till utlåtande förelåg, läste jag igenom detsamma icke en gång utan flera gånger — så viktigt ansåg jag saken vara. Om herrarna

Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.

(Forts.)

behagade observera vad som står på sidan 29 i utskottsbetänkandet, skola ni också finna, att utskottsavdelningen och utskottet inte ansett sig mera säkra på, att den föreslagna utredningen verkligen skulle leda till en reservation av de bestämmelser, som nu finnas, än att man skrivit på följande sätt: »Utskottet har därför, på samma gång utskottet ansett sig böra tillstyrka de av Kungl. Maj:t äskade, på hittills gällande bestämmelser grundade anslagsbeloppen, funnit sig böra påkalla en omprövning och eventuell revision av de bidragsstadganden, som i förevarande fall blivit utfärdade». Sedan nämnes det också, att denna utredning torde kunna verkställas utan större kostnad inom justitiedepartementet.

När så är fallet och när man ytterligare vet, i huru hög grad man har att räkna med förståelse hos vederbörande departementschef, har jag för min del inte alls sett någon fara föreligga, om denna fråga utredes och klarlägges. Detta kommer endast efter mitt sätt att se att vara till fromma för saken. Det kommer att främja intresset för denna institution och det i så hög grad, att vi i stället för de fyra anstalter, som vi nu ha, snart nog — det är min förhoppning — skola uppnå det ursprungligen ifrågasatta antalet, nämligen 30.

Herr talman! I sakens nuvarande läge tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Fastän den förste ärade talaren så omständligt skildrade rättshjälpsanstalternas förtjänster, kunde han inte undgå att snudda en smula vid det faktum, att man grundligt misstog sig vid de beräkningar, som gjordes, då dessa anstalter inrättades och då det föreslogs, att staten skulle bidraga till deras kostnader. Man kan verkligen säga, att kostnaderna för dem ha vuxit med lavinartad fart. En sak må vara aldrig så god och aldrig så prätig — och jag har inte bestritt, att dessa anstalter kunna göra nytta — man får i våra dagar ändå se till, vart det bär hän med kostnaderna — jag tycker förresten, att den ärade talaren själv var inne på detta i det anförande, han höll beträffande första huvudtiteln.

När man nu känner till, att det kunnat förekomma, att anstalterna under alla förhållanden fullföljt mål ända upp till högsta domstolen, hurudan saken än må ha varit, så kan man lätt komma att göra sig den frågan: äro vi ändå inte ett folk, som i stort sett väl mycket är bekajat av processjuka? Det har förekommit t. ex., att anstalterna fullföljt mål genom alla instanserna och förlorat i alla tre! Det kan nog sägas, att det vore skäl att de sökte verka mera som förlikningsanstalter och mindre som medel att skapa processer, när detta senare kan undvikas. I vilket fall som helst vågar jag påstå, att skulle kostnaderna stiga så ohejdat, som man här tycks förespegla och vi dock inte komma längre härvidlag, kan staten inte understödja verksamheten så mycket som helst. Detta är den verkliga anledningen till, att jag ansluter mig till utskottets mening. När verksamheten nu är i gång, kan det naturligtvis inte vara tal

om att avslå anslaget eller sätta ned detsamma innevarande år. men det kan måhända förfaras på detta område liksom på så många andra, där staten bidrager — ty i detta fall är det ju rätteligen kommunerna och landstingen, som inrättat anstalterna; staten endast ger bidrag — nämligen att statsbidragen kunna minskas utan att det därmed skall vara sagt, att man riktar sig mot saken som sådan. Jag tror verkligen, att det är av yttersta vikt att man här på något lämpligt sätt söker i någon mån begränsa de kostnader, som eljest hota att i fortsättningen svälla ut.

Med stöd av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! Jag tror, att det är skäl att taga fasta på den förklaring, som här avgivits av statsutskottets ärade vice ordförande. Jag tror, att det är så mycket mera skäl att göra detta, som den formulering, motiveringen i statsutskottets betänkande fått, onekligen kan innebära, att man räcker ett finger åt den agitation, som särskilt i en del av Stockholmspressen riktats mot dessa anstalter. Man får ju dock komma i håg, att man här har att göra med en ung institution, som håller på att arbeta sig fram, och att ett uttalande av den beskaffenhet, som statsutskottet föreslår, måste komma att verka ungefär som en örfil. Jag kan därför inte annat än ansluta mig till de synpunkter, som utvecklats av herr Vennerström.

Jag vill tillägga, på tal om statsutskottets sätt att beräkna kostnaderna för anstalterna i fråga, att det är en omständighet, som inte tillräckligt klart träder fram. Man har tagit klumpsumman på 80,000 kronor och fördelat den på de fyra nu verksamma anstalterna samt på så sätt kommit fram till 20,000 kronor per anstalt och år. Nu är ju sanningen den, att av dessa begärda 80,000 kronor inte mindre än 48,000 kronor gå till den stora anstalten i Stockholm — helt naturligt, då ju Stockholms befolkning omfattar ända till en femtondel av hela landets befolkning. Den övriga mindre delen går så till de tre andra, i landsorten förlagda anstalterna. Jag tror, att om man håller detta i sikte, det i någon mån skall reducera bevisvärdet av vad statsutskottet framhållit.

När nu, herr talman, statsutskottets ärade vice ordförande så starkt understrukt, att den utredning, som ifrågasattes, så långt ifrån skulle på något sätt avse att lägga hinder i vägen för dessa anstalters utveckling, att den i stället skulle främja densamma, hoppas jag, att ett dylikt uttalande, gjort till kammarens protokoll, skall bliva vägledande för den justitieminister, som får att taga hand om denna utredning. Jag kan emellertid, herr talman, inte annat än finna, att den av herr Vennerström föreslagna omredigeringen av motiveringen dock är den, som riktigast uttrycker vad man tycker vara det rätta svaret på den på många håll ohemula agitation, som satts i gång.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till herr Vennerströms yrkande.

Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman! Herr Olsson i Kullenbergstorp syntes mig falla för den vanliga missuppfattningen, att rättshjälpsanstalterna skulle vara ett organ för vår ökända svenska processjuka. Som jag vidrörde i mitt föregående anförande, är detta ett fullkomligt misstag. En av de största uppgifter, som dessa anstalter ha, är just att avvisa obefogade rättegångar, och att det också verkligen sker, anser jag vara konstaterat. Det utmönstras en hel mängd hjälplösa fall, som inte kunna ordnas på rättegångens väg, och då det framgår, att man på ett år räknar mer än 1,000 förlikta tvister, tror jag, att herr Olsson i Kullenbergstorp måste erkänna, att här inte gärna kan bli tal om något organ för den svenska processjukan.

Jag känner också till, att upphovet till agitationen mot anstalterna delvis är att söka i den önskan, att hindra deras verksamhet, som finnes hos vissa på sidan om en sund rättsutveckling opererande mystiska herrar, en del rena blodsugare, som tagit hand om fattigt, hjälpsökande folk. Jag ser en av de främsta uppgifterna för anstalterna vara att hålla sådana herrar i styr och att så småningom undergräva marken och jordmånen för dem, så att de icke kunna plundra och utsuga en mängd fattiga människor, som, då de söka hjälp, falla i sådana herrars klor.

Gentemot herr Anderson i Råstock vill jag framhålla, att min uppfattning fullkomligt överensstämmer med hans därutinnan, att vi böra sprida rättshjälpsverksamheten så långt ut på landsbygden som möjligt. Jag har sökt att i mitt landsting motionera om en sådan anstalt, men till min ledsnad föll denna motion på motståndet från en synnerligen inflytelserik ledamot såväl av liberala partiet och av första kammaren som för övrigt av herr Andersons eget utskott. Skulle man alltså bedöma statsutskottets intresse för dessa anstalters spridande på landsbygden efter den mannens handlingssätt — jag syftar på ordföranden i herr Andersons utskott — så skulle det krävas ett starkare vitsord om utskottets verkliga ställning till saken än det, som kommit från herr vice ordföranden.

Jag är viss om, att om vi gå in för utskottets förslag med dess direktiv att begränsa kostnaderna för anstalternas verksamhet, så kommer vanlig logik att leda till, att verksamheten begränsas just i vad gäller vår svenska landsbygd. Detta gör, att jag alltjämt, trots herr Andersons i Råstock uttalande, vidhåller mitt förslag rörande motiveringen. Jag vill än en gång kraftigt understryka, att jag bestämt i motiveringen sagt ifrån, att man skall taga hänsyn till sparsamhetens krav och till den ekonomiska depressionen. På samma gång har jag understrukit någonting, som inte kommer fram i herr Andersons i Råstock betänkande, nämligen hänsynen till nödvändigheten att uppehålla och understödja en sund utveckling av dessa rättshjälpsanstalter. Just därför att utskottet fullkomligt glömt bort att på någon punkt understryka det nödvändiga i att vidmakthålla en riktig utveckling på detta område, tvingas jag, trots herr Andersons i Råstock anförande, att fortfarande yrka bifall till mitt förslag.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord! Den senaste ärade talaren har ett par gånger understrukt den agitation, som riktats mot dessa rättshjälpsanstalter. Jag kan försäkra, att jag inte fallit offer vare sig för agitationen i det avscendet eller för herr Vennerströms egen agitation i motsatt riktning. Jag har fastmer sökt bilda mig ett sakligt omdöme med stöd av de fakta, som föreligga.

*Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.*

(Forts.)

Man kan nu inte komma förbi, att även om man tillmäter Stockholmsanstalten en större andel i kostnadsbeloppet än de övriga anstalter, som äro ämnade att successivt inrättas, så stå vi här inför ett miljonanslag. Och detta är något, som inger mig en ytterst stor respekt — det får jag verkligen säga. Riksdagen har inte, när den gick att fatta beslut om grunderna för dessa anstalter och avgöra, i vad mån staten skulle ekonomiskt understödja och befrämja desamma, varit på det klara med, att en sådan utveckling kunde följa. Det har därför föreslagits i utskottet, att det vore lämpligt, att Kungl. Maj:t toge i övervägande, huruvida man skulle kunna begränsa kostnaderna och likväl låta anstalterna fylla den uppgift, som ursprungligen förelåg. Jag förbiser visst inte, att det förekommer bestämmelser i anstalternas instruktioner om, att de skola söka förlika parterna, men jag är också på det klara med, att detta inte alltid skett. Därför underströk jag också, att då vi nu, Gud nåde oss, här i landet ha det lytet att vilja processa och krångla mer än nödigt och nyttigt är, så borde man söka begränsa kostnaderna genom att mera inrikta sig på förlikning och mindre på process.

För övrigt kan jag inte finna, att det är riktigt i sin ordning att ena gången säga, att anstalterna skola användas av fattigt folk för uppsättande av legala handlingar och dylikt och andra gången, som herr Vennerström gör gällande, att man på så sätt skall hjälpa de fattiga mot blodsugarna. De mindre bemedlade råka väl inte allestädes ut för blodsugare, när de behöva hjälp i affärssaker, utan de kunna väl träffa hyggligt folk också. Jag tycker, att det, åtminstone som herr Vennerström framställde saken, är otydligt, vilken uppgift dessa anstalter skola ha. Även detta är en anledning till, att Kungl. Maj:t bör taga under övervägande, i första hand vad som kan göras för att få kostnaderna på en rimlig bog, och möjligtvis i andra hand, vad som i övrigt kan åstadkommas för att få anstalterna att verkligen tjäna sitt ändamål: att vara till hjälp för fattiga, när de behöva juridiskt biträde.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Å k e r m a n: Herr talman! Jag ber först att få uttala min glädje däröver, att statsutskottet i sitt utlåtande visat, att det är utskottets föresats, att den vackra tanke skall fullföljas, som förverkligades när dessa anstalters inrättande beslutades av riksdagen; det är ju uppenbart att utan tillräckliga medel detta inte är möjligt.

Jag hörde till dem, som den gången — för ett par år sedan — beslut fattades i frågan, kämpade på den sida, som fick sin önskan om anstalternas införande uppfyllt; och det är alltså naturligt, att

Ang.
understöd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)

jag anser mig kunna i allo instämma med de ärade herrar, som här i dag uttalat sina stora sympatier för institutionen och vitsordat det goda sätt, varpå dessa anstalter i det hela verkat. Det är den vackra tanken, likhet inför lagen, som man här velat förverkliga, och jag förmodar, att alla i kammaren äro av den uppfattningen, att den gåva, som vi fingo för ett par år sedan, icke får på något sätt behandlas så, att man kan riskera, att syftet med institutionen förfelas.

Om det nu skulle bli så, att riksdagen beslutar en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om den utredning, som här föreslås, så anser jag naturligtvis överflödigt att från denna plats nämna, så jag lojalt kommer att ställa mig till efterrättelse riksdagens beslut och låta verkställa en sådan undersökning. Men jag vill på samma gång öppet förklara, att om denna undersökning kommer att ske under min ledning, så skall, såsom jag redan antytt, den förnämsta ledstjärnan därvid bliva den, att den gåva vi fått icke får försämrats, fast det naturligtvis gäller att objektivt undersöka, om det finnes några möjligheter att ändock göra vissa besparingar.

Jag vill också tillägga, att en klok sparsamhet enligt min tanke bjuder, att man icke är för njugg mot dessa anstalter, ty i samma mån anstalterna få medel att verka för sitt ändamål, i samma mån minskas kostnaderna för de fria rättegångarna. Det är nämligen tydligt, att ju flera förlikningar, som kunna uppnås, ju flera tvister, som kunna förebyggas, desto mindre bliva kostnaderna för de fria rättegångarna.

Jag skall nu icke uppehålla kammaren längre. Jag har endast velat framföra dels mitt tack för att statsutskottet visat sig så frikostigt och dels mitt löfte att, ifall riksdagen så begär, låta verkställa en objektiv utredning.

Herr Rydén: Herr talman! Ehuru jag sympatiserar med själva den grundsyn, som gjort sig gällande hos dem, som anslutit sig till herr Vennerströms motiveringsförslag, så vill jag dock avråda från att taga denna motivering av det skälet, att man bör bereda sig tillfälle att noga granska ett förslag till motivering, innan man här i kammaren går in för detsamma. Det första skälet till, att jag vill yrka bifall till statsutskottets utlåtande oförändrat, är, att man icke genast bör taga en motivering, vilken man icke varit i tillfälle att noggrant genomse. Det andra skälet är, att jag i statsutskottets förevarande utlåtande huvudsakligen utläser en påtryckning i den riktningen, att rättshjälpsanstalterna måtte inrätta sig så enkelt och med så små kostnader som möjligt redan från början. Jag tror, att detta är nyttigt för hela denna rörelse. Jag tror det är nyttigt, att detta tryck finnes på anstalterna, ty det är ju ofta så — jag säger det icke bara gent emot dessa institutioner, utan i allmänhet — att det finnes en viss benägenhet hos nystartade institutioner att inrätta sig onödigt dyrbart. Jag ser därför i statsutskottets yttrande snarast ett direktiv, att dessa anstalter måtte iakttaga sparsamhet.

För övrigt ber jag endast att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande.

Med herr Rydén förenade sig herr *Bengtsson* i Norup.

Herr V e n n e r s t r ö m: De skäl, som herr Rydén anförde, föreföllo mig vara alltför starkt formalistiska. Huvudskälet var, att man icke skall taga en motivering, som man icke nu omedelbart kan fatta. Min motivering innehåller emellertid kort och gott en uppmaning till anstalterna och Kungl. Maj:t att se till, att största möjliga sparsamhet iakttages, på samma gång som en sund utveckling av anstalterna främjas och deras verksamhet får ostört fortgå. Det är hela motiveringen, och den är verkligen så kort och klar, att jag tycker, att herr Rydén med sin erkänt goda fattningsgåva borde kunna förstå densamma.

Ang.
understötd till
offentliga
rättshjälps-
anstalter.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr V e n n e r s t r ö m under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr V e n n e r s t r ö m, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 40 av utskottets förevarande utlåtande nr 2 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr V e n n e r s t r ö m under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 136 ja mot 67 nej; vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 41—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 58*, angående anslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, yttrade:

Ang.
kommitté-
kostnader.

Herr N o r m a n: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag vid den nu föredragna punkten fogat en blank reservation. Punkten i fråga avser anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunnige, och jag har här velat fästa uppmärksamheten på det betydliga överskridande av anslagen under denna och motsvarande

Ang.
kommitté-
kostnader.
(Forts.)

punkter vid de övriga huvudtitlarna, som år efter år förekommit och som också gång på gång väckt stor uppmärksamhet. Jag vill också erinra om det ganska ampra uttalande i förevarande avseende som fjolårets statsrevisorer gjorde. Det heter härom i statsrevisorernas berättelse bland annat på följande sätt: »Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för år 1920 hava anslagen till utredningar genom kommittéer och sakkunnige under de särskilda huvudtitlarna, utgörande tillhoppa 1.560,000 kronor, överskridits med icke mindre än 4,274,137 kronor 63 öre. Utgifterna å anslagen hava följaktligen uppgått till i det närmaste fyra gånger det belopp, som av riksdagen beräknats vara för ändamålet erforderligt. Enligt revisorernas mening måste ett överskridande av den storlek, varom här är fråga, anses vara synnerligen betänkligt.»

Nu kommer ju riksdagen att längre fram få tillfälle att med anledning av revisorernas uttalande göra dessa överskridanden till föremål för särskild granskning, men det har synt mig synnerligen lämpligt, att då riksdagen första gången i år har att taga ställning till frågan om anslag för bestridande av kommitté- och utredningskostnader, riksdagen därvid gjorde ett uttalande om, att den förväntade, att nödig sparsamhet och varsamhet bleve iakttagna.

Jag förde också den saken på tal, när vi inom andra avdelningen i statsutskottet hade att behandla motsvarande punkt vid åttonde huvudtiteln. Emellertid gjordes det då gällande inom avdelningen, att det kanske vore lämpligare att föra fram saken, då riksdagen första gången i år hade att taga ställning till denna fråga, d. v. s. vid den huvudtitel, där anslagen till dessa ändamål första gången förekomma. Det är vid andra huvudtiteln, alltså den, som föreligger nu. Jag förde därför saken på tal i statsutskottet, då vi behandlade denna punkt under andra huvudtiteln, men lyckades, som av utlåtandet framgår, icke vinna majoritet för min uppfattning och nödgades därför gå fram med en reservation. Jag anser det nämligen nödvändigt att, även om det endast blir en ropandes röst i öknen, säga ifrån, att här har år efter år ägt rum så stora överskridanden, att det verkligen är på tiden, att nödig varsamhet framgent iakttages och att riksdagen i sina äskanden gör klart för sig konsekvenserna i detta avseende samt att regeringen ser till, att utredningsarbetena icke bli onödigt omfattande och dyrbara eller att alltför många personer tillkallas för att verkställa utredningar med därav följande ökade kostnader.

Som saken nu ligger, vinnes icke något genom ett särskilt yrkande, och jag skall därför icke heller göra något sådant.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag kanske icke hade behövt ta till orda, då herr Norman icke framställt något yrkande, men då han har givit mig ett tillfälle att lämna en förklaring beträffande de, enligt vad ofta allmänheten och även — jag skulle vilja säga mot bättre vetande — en del av tidningsmännen göra gäl-lande, feta kommittéarvodena, tar jag mig friheten säga några ord, som åtminstone i någon mån kunna vara ägnade att skingra det

missförstånd, som härutinnan visat sig på många håll. Jag ber att i sådant avseende få nämna, att det är — som nog herrarna och kanske damerna också ha sig bekant — summa summarum 18 kronor, som ges i ersättning för kommittéuppdrag. Antag, att det är en person i arbetareställning, som får förtroendet att närvara och i den mån han kan medverka vid en utredning. Hur mycket tro kammarens ledamöter, att det blir kvar av det feta arvodet, sedan han sört för, att hans familj där hemma inte blir ställd alldeles på bar backe? Om man antar, att mannen har en så blygsam arbetsförtjänst som 9—10 kronor om dagen, måste han givetvis i första hand reservera detta belopp för familjen. Hur han sedan skall kunna bo på hotell här i staden eller på någon annan ort och därjämte leva på återstoden, 8—9 kronor, det är en gåta, som jag trotsar herrar skribenter i den sämre pressen — den i den delen sämre pressen — där man ständigt gnyr om och gnatar på de höga kommittéarvodena, att besvara, och därför har jag nu velat inlägga en gensaga mot en dylik kampanj.

*Ang.
kommitté-
kostnader.
(Forts.)*

Då herr Norman vill göra sig till en sparsamhetens apostel framför alla andra, kan jag icke neka mig nöjet att säga, att det vore i högsta grad önskvärt, om herr Norman under årens lopp i de många motioner, där han begärt skrivelser till Kungl. Maj:t med begäran om utredningar, tänkt på den sidan av saken. Jag vill minnas, att det parti, herr Norman tillhör, varit ett bland de främsta vid de närmast föregående riksdagarna att begära utredningar, och i många fall ha ju dessa framställningar vunnit gehör. Herr Normans sparsamhetsiver synes mig härvidlag bero på, att han nu sent omsider kommit underfund med, att han själv varit med om att begära utredningar i allt för stor omfattning, och i den delen hälsar jag herr Norman välkommen.

För min del håller jag också på sparsamhet, men jag vill, att det skall sparas på ett förnuftigt sätt.

Herr Norman: Herr talman! Med anledning av herr Andersons i Råstock inlägg vill jag säga, att jag icke talat om några speciella kostnader, vare sig kommittéarvoden eller andra. Jag har endast påpekat, att det råder en betydlig disproportion mellan beviljade och verkligen utgående anslag till ifrågavarande ändamål, och så vida inte herr Anderson i Råstock anser, att det uttalande statsrevisorerna gjort i sitt betänkande, är obefogat, måste väl herr Anderson också få erkänna, att jag har rätt i det stycket. År 1920 beviljade riksdagen t. ex. för vissa kommittéer och utredningar 1.560,000 kronor, och sedan visade det sig, att det belopp, som i verkligheten utbetalats till dessa ändamål, utgjorde 5,834,137 kronor. Detta synes mig vara ett fall, där man har anledning fästa uppmärksamheten på att vi kommit så pass långt, att det är tid att man tänker sig för och ser till, att man icke fortsätter på det sättet i samma utsträckning som hittills.

Beträffande motionerandet vill jag erinra om, att jag detta år väckt endast en motion, och den innebär ett förslag till ytterligare besparing och icke till någon utredning eller andra utgifter. Sedan

Ang.
kommitté-
kostnader.
(Forts.)

har jag undertecknat några andra motioner, som i vissa fall innebära utredningskrav, men dessa krav kunna enligt mitt förmenande tillmötesgå, utan att detta behöver medföra så abnormt höga kostnader, som fallet hittills varit.

Det synes mig, som om det under de gångna åren skulle hava tillämpats en praktik, att man genom tillkallande av för stor utredningspersonal åsamkat staten stora kostnader. Även tryckningskostnader och annat dylikt har enligt den kalkyl, som uppgjorts av statsrevisorerna, gått till synnerligen betydande belopp, som med litet mera omtanke och sparsamhet kunnat väsentligt nedbringas. Med tanke därpå syntes det mig lämpligt, att då riksdagen i år första gången hade att bevilja anslag till kommittéer och sakkunnigutredningar, det uttalades, att riksdagen förväntade, att såväl nödig varsamhet iakttoges vid tillsättandet av kommittéer och sparsamhet från dessas sida vid användande av anslagen.

Herr Jansson i Edsbacken: Herr talman! Jag skulle egentligen icke ha inblandat mig i denna debatt, men det har här framkommit ett försvar för de oerhörda kostnader, som kommittéer och andra utredningar åsamka staten, och jag kan då icke underlåta att inlägga en gensaga mot herr Andersons i Råstock yttrande, att ett kommittéarvode av 18 kronor om dagen inte är för fett. Vi fingo här vid riksdagens början en liten skrift, där det talades om kommittéerna, och då man studerar den, finner man, att de flesta, som äro hugnade med dessa uppdrag, sitta inte i en kommitté utan i två, tre, fyra och fem, och att t. o. m. en person slagit ett rekord genom att sitta i sex. Och om vederbörande utöva ett par, tre, kanske fyra kommittéuppdrag samtidigt, blir ju arvodet något högre, än herr Anderson i Råstock tycktes vilja låta påskina, ehuru han knappast själv torde vara alldeles främmande för, att det är mycket få, som stanna vid de 18 kronorna.

Det var endast detta, jag velat säga. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! »Min pigge vän herr Norman i Läckeby», som »Bon soir» säger i sina skrifter, har begagnat detta tillfälle till att åstadkomma ett litet kommittégräl. Det förvånar mig emellertid, att han därvidlag lagt huvudvikten på, att det skulle föreligga en så ofantlig disproportion mellan beräknade och verkligen utgående kostnader. Har inte herr Norman i Läckeby händelsevis observerat, att detta inte alls är någonting speciellt utmärkande för detta förslagsanslag? Om han går igenom t. ex. fjärde huvudtiteln för de föregående åren, så skall han finna, att där i en otalig mängd fall råder precis samma disproportion mellan de beräknade och de verkligen utgående anslagen. Anslag efter anslag har överskridits med alldeles kolossala belopp, men riksdagen har utan ett ord beviljat de erforderliga tilläggsanslagen, därför att det varit nödvändigt, och herr Norman i Läckeby har minst av alla haft ett ord att säga däremot. Nu är det precis samma för-

hållande med det anslag, varom här är fråga, så vitt jag kan förstå. Anslaget har icke förändrats, utan den gamla beräkningen står kvar, men pappers- och tryckningskostnader ha stigit alldeles ofantligt. Och herr Norman i Läckeby har liksom en mängd andra begärt utredning efter utredning, som också delvis satts i verkställighet. Nu tycks herr Norman ha kommit på bättre tankar, ty han förklarade ju, att han i år inte väckt mer än en motion. Men han kan dock inte neka till, att han under de föregående åren varit rätt produktiv i detta avseende. Han bör då sannerligen inte komma och slå sig för sitt bröst och göra sig till en sparsamhetens riddare. Det bör någon annan än herr Norman göra.

Jag medger gärna, att kommittékostnaderna äro ofantliga. Men det betyder absolut icke, att kommittéledamöterna sitta och skära guld med täljknivar. Det är endast Stockholms Dagblad och en del andra tidningar, som försöka inbilla allmänheten, att så är förhållandet. Jag instämmer med herr Anderson i Råstock däri, att detta sker mot bättre vetande.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Då denna fråga av herr Norman fördes fram i utskottet, så fick han den uppmaningen att ge sig till tåls, till dess statsrevisorernas berättelse förelåg till behandling. Herr Norman behövde emellertid så fort som möjligt utlopp för sin kända energi, och han kunde därför icke vänta till en för frågans sakliga behandling mer än detta tillfälle lämpad tidpunkt utan lät anteckna sin reservation.

Nu är det i alla fall på det sättet, enligt vad jag låtit mig berättas, att herr justitieministerns huvudtitel åtminstone på sista tiden icke i så hög grad, som på andra håll ägt rum, visat benägenhet till överskridande av detta anslag. Herr Norman sade, om jag inte hörde fel, att de stegrade tryckningskostnaderna bidragit till de stora överskridandena av dessa förslagsanslag. Ja, just det. Händelsen har fogat det så, att jag nu för några minuter sedan fick i min hand någonting, som heter »Promemoria beträffande nytt redovisningsväsen vid kungl. arméförvaltningen med underlydande kassaförvaltningar», och som det skall bli mig ett nöje att presentera herr Norman uppe i statsutskottet i samband med granskningen av statsrevisorernas berättelse. Så mycket kan jag redan nu säga, att denna lilla lunta kostar 38 kronor per styck enligt en uppgift, som jag inte haft möjlighet att kontrollera, men som lämnats mig av en tjänsteman, som säkert har reda på vad han säger.

Sedan ett ord också till herr Jansson i Edsbäcken. Han behagade insinuera, att jag inte skulle vara utan bekantskap med den sortens folk, som uppbär flera kommittéarvodet. Jag skall då be att få anförtro herr Jansson i Edsbäcken — därest han inte redan inhämtat kunskap därom i Stockholms Dagblad, vilken tidning nyss apostroferades av herr Jönsson i Revinge — att herr Jönsson i Revinge och jag bland andra i höstas under valrörelsen voro föremål för en alldeles speciell omsorg från den tidningens sida. Men se, det befanns efter närmare undersökning, att just dessa bägge per-

Ang.
kommitté-
kostnader.
(Forts.)

soner fick man utan vidare släppa, ty det var icke möjligt att finna sak mot dem. Så kommer det att gå också för herr Jansson i Edsbäcken, om han underkastar sig samma besvär, som den tidningen och förresten också en annan tidning, Nya Dagligt Allehanda, underkastade sig. Han skall då komma till det bestämda resultatet, att den tid, då det varit möjligt att sköta mer än ett och allra högst två kommittéuppdrag, är försvinnande liten, åtminstone för mig, endast några få dagar om året. Under den alldeles övervägande delen av året är det alls icke regel att sköta mer än ett kommittéuppdrag, och arvodet blir då de nämnda 18 kronorna om dagen. Och jag vill säga, att när det gäller personer i en arbetares ställning, som inte ha några andra inkomster än detta kommittéarvode, så är det alldeles skandalöst av tidningarna att kasta sig över dessa människor. Det vidhåller jag. Och det kommer jag att vidhålla, så länge jag kan tänka någorlunda logiskt och klart.

Nåja, herr Norman, vi träffas på Värnamo marknad, och vi få då se, var det största slöseriet ägt rum och varuti de överskridanden, som herr Norman påtalat och vilka även jag tycker vara kolossala, ha sin grund.

Herr Norman: Herr talman! Det förefaller, som om jag råkat trampa på en mycket öm liktorn, att döma av de skarpa uttalanden, som gjorts, delvis av rent personlig art och delvis sådana, som, dess värre för dem, som fällt dem, icke synas överensstämma med verkligheten.

Den siste ärade talaren yttrade bland annat, att det vore mindre lämpligt att sätta in attacken just på denna huvudtitel, ty i fråga om andra huvudtiteln skulle överskridandena ha varit mindre än på övriga huvudtitlar. Ja, antingen är detta sant och i så fall statsrevisorernas uttalande osant, eller också är den utredning, som statsrevisorerna i det stycket presterat, riktig, och då har statsutskottets ärade vice ordförande här kommit med en fullständigt ohållbar uppgift. Enligt den redogörelse, som finnes i statsrevisorernas berättelse, utgjorde anslagsbeloppet för nu ifrågavarande ändamål under andra huvudtiteln för år 1920, 160,000 kronor, men de verkligen utgående kostnaderna belöpte sig till 943,440 kronor 51 öre, alltså närmare 6 gånger så mycket som det beviljade anslaget. Under ingen annan huvudtitel har ett motsvarande överskridande ägt rum. Under ingen annan huvudtitel ha kostnaderna ens med 5 gånger överskridit det beviljade anslagsbeloppet. Men på andra huvudtiteln har man kommit upp till nära 6 gånger så mycket. Det påstående, herr Anderson i Rästock gjorde, tycks således icke överensstämma med verkligheten.

Men det är icke med utgångspunkt från detta, som jag gjort min anmärkning, utan därför — jag upprepar det ännu en gång, eftersom det synes icke hava uppmärksamrats i den debatt, som förts — att jag ansett, att det kunde vara lämpligt att framföra denna sak redan vid det första tillfälle, då frågan kom före i kammaren.

Så ber jag att få vända mig med några ord till herr Jönsson i Revinge. Det är alldeles klart, att jag är en fullkomlig lekman här

*Ang.
kommitté-
kostnader.
(Forts.)*

gent emot honom, som är så utomordentligt sakkunnig på området. Trots hans utomordentliga sakkunskap just när det gäller kommittéer och kommittéanordningar måste jag emellertid säga, att det föreföll mig, som om hans skäl voro något svaga, då han för att få någon motbevisning mot de av mig anförda siffrorna för överskridande av anslag behövde taga fram fjärde huvudtiteln, försvarshuvudtiteln. Vi ha nämligen under de senare åren — vilket väl herr Jönsson i Revinge ännu icke borde ha glömt — genomlevat ett världskrig, vilket påkallade alldeles speciella och dyrbara anordningar för vår neutralitetsvakt, vars konsekvenser ifråga om prisstegring särskilt drabbat fjärde huvudtiteln. Att det göres en jämförelse mellan av sådana exceptionella förhållanden påkallade överskridanden av hithörande anslag och de överskridanden av anslag till utgifter för kommittéer, sakkunnigutredningar o. d., som jag påtalat, förefaller mig vara ett belägg för, att den anmärkning, jag gjort, var så pass stark, att, liksom den drunknande griper efter halmstrået, herr Jönsson i Revinge måste tillgripa en så förtvivlad utväg som att till försvar för sin uppfattning anföra överskridandena på fjärde huvudtiteln under krigsåren.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag känner mig icke alls såsom varande i sjönöd, herr Norman i Läckeby, och i behov av någon livboj att rädda mig ur faran med. Vad herr Norman nu sade bevisar bara, att han har bra illa satt sig in i, hur fjärde huvudtiteln varit uppställd. Då herr Norman sökte belysa överskridandena av förslagsanslagen med att vi haft ett världskrig, som givetvis påkallat alldeles särskilda utgifter, så ber jag att få säga herr Norman, att de utgifterna gingo ut under en alldeles särskild titel för neutralitetskostnader. Det borde herr Norman ha reda på. Vad jag emellertid här jämförde med var anslagen till underhåll, mathållning, belysning, eldning o. d., där överskridandet berodde på den rådande dyrtiden, då alla varor tre, fyra och fem gånger fördubblades i pris och då det var alldeles klart att dessa förslagsanslag icke kunde räcka för sina ändamål enligt de gamla beräkningarna utan att det blev ofantliga överskridanden. Här har man ett liknande förhållande. Kostnaderna för papper, tryckning och sekreterare samt till en del även för ledamöterna hava ökats. Det var då alldeles givet, att de gamla beräkningarna ej höllo, utan följden blev dessa överskridanden. Jag medger, att det ser synnerligen illa ut, men jag får säga, att det finns väl inga överskridanden, som till den grad ventilerats såväl i pressen som i kammaren som överskridandet av anslagen till kommittéutredningar.

Vad min speciella sakkunskap beträffar är det så, att jag får figurera även beträffande sådant, som jag icke alls har med att göra. Då tidningarna räkna upp mina kommittéuppdrag, så bruka de taga med även herr Jönssons i Slatåker för att få riktigt vackra slutsiffror, men jag får säga som professor Thyrén en gång i tiden sade: Det tjänar ingenting till att dementera historierna, ty de äro så utmärkta.

*Ang.
kommitté-
kostnader.*

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Det framgår nästan som en insinuation, att jag skulle hava inhämtat mina uppgifter från vissa tidningar. Med anledning därav vill jag påminna därom, att jag i mitt första anförande sade, att jag fått uppgifterna från den bok, som vi fingo utdelad den 11 januari. Men det kan ju vara möjligt, att tidningarna tagit sina uppgifter från den boken.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

§ 9.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. en extra
division vid
hovrätten över
Skåne och
Blekinge.*

Härpå föredrogs *punkten 2*, angående en extra division vid hovrätten över Skåne och Blekinge; och begärdes ordet därvid av

Herr Engberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ehuru det kan synas föreligga en ganska oväsentlig formell förbindelse mellan vad jag nu har att säga och den här ifrågavarande punkten, så har jag i alla händelser ej velat underlåta att här giva uttryck åt den uppfattning, som någon gång ändå måste framföras i kammaren.

Det begärdes här anslag för en tillfällig ökning av arbetskrafterna i hovrätten över Skåne och Blekinge med en extra division för tiden den 1 juli — den 31 december 1922, och jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag beträffande punkten i fråga. Jag måste emellertid säga, att under sådana förhållanden det kanske voro skäl i att understryka önskvärdheten av, att den svenska rättsskipningens högsta funktionärer om möjligt också begränsade sin verksamhet till det område, som närmast berör dem. Det har ju väckt en betydande uppmärksamhet och påtalats inte bara ifrån det parti, jag själv tillhör, utan också ifrån vissa tidningar inom det borgerliga lägret, att en representant för den svenska rättsskipningen, en chef för en svensk hovrätt, har varit med om att bilda en organisation, avseende att under akuta sociala konflikter ingripa och där utöva något slags samhälleligt gendarmeri. Det faller mig icke in att vilja misskänna eller misstänkliggöra de bevekelsegrunder, som här kunna ligga under deltagandet i något dy-

likt, men jag måste säga, att det vittnar om *en fruktansvärd social omdömeslöshet*, en blindhet för vådan att på ett dylikt område leka med elden. När denna samhällshjälp, som den så vackert kallade sig, framträdde, fann man till sin förvåning, att personer som sitta på så ömtåliga och exponerade poster, som det här gäller, kunde vilja delta, förgätande att, därest förtroende för det svenska rättsväsendets opartiskhet undergräves, det riktas ett dödshugg mot något av det väsentliga för hela vårt samhälles rättskultur. Om någonstades ordstäv, att Caesars hustru får inte ens misstänkas, skall äga tillämplighet, skall det vara just här. Det är min övertygelse, herr talman, att det är nödvändigt att det i riksdagens andra kammare sägs ifrån, att vi ej vilja vara med om något sådant en annan gång.

Ang. en extra division vid hovrätten över Skåne och Blekinge.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten.

Ang. anslag för bekämpande av arbetslösheten.

Punkten 1.

I en till riksdagen den 7 januari 1922 avlåten, till statsutskottets föreberedande behandling överlämnad proposition, nr 11, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag, föreslagit riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, under riksstatsens femte huvudtitel anvisa dels på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 85,000,000 kronor och dels på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 5,000,000 kronor.

I anledning av denna proposition hade inom båda kamrarna väckts ett flertal, likaledes till utskottet remitterade motioner, vilka utskottet emellertid icke ännu upptagit till behandling.

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)*

Utskottet, som funnit nödvändigt att riksdagen omedelbart beviljade ett visst belopp såsom förskott å det definitiva arbetslöshetsanslaget, hemställde, att riksdagen för arbetslöshetens bekämpande måtte på tilläggsstat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 20,000,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Molander: Herr talman, mina damer och herrar! Under remissdebatten yttrade herr Edén bland annat, att det rådde en viss skillnad mellan de förväntningar, som under det förflutna årets valrörelse direkt eller indirekt väcktes hos stora folklager i fråga om den socialdemokratiska frammarschens frukter, och det som regeringen nu såge sig i stånd att förverkliga. Jag vill säga, att sedan man tagit del av statsutskottets utlåtande i anledning av regeringens proposition i arbetslöshetsfrågan, man nästan blir på det klara med, att en hel del av de förväntningar, som arbetarklassen hyst i anledning av arbetarpartiets framgång vid valen, ej komma att bli förverkligade. Då jag dels sålunda hör till de besvikna, dels själv har en smula prövat en arbetslös arbetares lott och dels representerar flera tusental av arbetslösa arbetare, ber jag, herr talman, att få säga några ord i den föreliggande frågan.

Herr socialministern förklarade under remissdebatten, att det vore lyckligast, om riksdagen nu toge och löste denna fråga på en gång. Men, sade han vidare, om statsutskottet skulle anse det nödvändigt att dela på anslagsposterna, så vore det synnerligen önskvärt, att det i första hand anslöges minst 50 miljoner kronor. Då nu utskottet ansett sig böra dela på frågan och hemställa om ett förskottsanslag å endast 20 miljoner kronor, så blir man en smula överraskad. Jag vill säga, att jag tror för min del, att arbetarklassen har full anledning att vara missbelåten med det läge, i vilket frågan sålunda kommit genom utskottets beslut. Inom parentes vill jag också säga, att arbetarna hava god vägledning, när det gäller att bedöma detta läge, ty det torde vara i viss mån symtomatiskt, att högertidningarna för sin del äro mycket belåtna med utskottets utlåtande. Om alltså utskottets beslut i fråga om summans storlek varit oangenämt överraskande, så blir man sannerligen ej gladare, då man får se, att utskottet förutsätter, att den fortsatta arbetslöshetshjälpen alltjämt skall icke endast bedrivas under noga iakttagande av statsmakternas förut meddelade bestämmelser och givna direktiv, utan att dessa bestämmelser och direktiv skola än ytterligare skärpas och göras olidligare för arbetarklassen. Jag tror med fullt fog, att arbetarna väntat sig något helt annat, nämligen att dessa direktiv skulle i viss mån modifieras.

Utskottet framhåller nödvändigheten av att den öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen bli vederbörligen utnyttjade. Jag vill fråga: Betyder detta, att de understödstagande arbetarna även framdeles skola tvingas att exempelvis upptaga blockerade arbeten vid konflikter mellan arbetare och arbetsgivare. Det är synnerligen

önskvärt. anser jag, att man får klarhet på den punkten. Ty därigenom, att statsinstitutionerna vid upprepade tillfällen hänvisat arbetslösa arbetare till blockerade arbetsplatser och på så sätt givit arbetsgivarna handräckning, har den uppfattningen stadgat sig hos arbetarna, att arbetslöshetskommissionen i stort sett icke är något annat än en underavdelning av arbetsgivarföreningen. Det är inte bara i arbetarkretsar, som man hade hoppats och trott, att dessa förut omnämnda direktiv skulle ändras så till vida, att ej genom statsinstitutionernas medverkan hjälp kunde lämnas till arbetsgivarna i deras oskäligen lönenedsättningspolitik.

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)

Vidare anser utskottet, att arbetslöshetskommissionen skall få större befogenhet än hittills att fastställa, huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande i den öppna arbetsmarknaden. Det är ingen hemlighet, att de låga löner, som hittills betalats vid de statliga nödhjälpsarbetena, varit arbetsgivarna till god hjälp i deras bemödanden att försämra arbetarnas levnadsstandard.

Hur skall det då ej gå, frågar man sig, i fortsättningen, om kommissionen skall få full och oinskränkt befogenhet att reglera dessa arbetslöner? Som bevis för att jag icke är ensam om denna uppfattning, att nödhjälpslönerna varit prejudicerande för lönerna i den öppna marknaden, skall jag be att få citera ett par satser ur en skrivelse som kommunalfullmäktige i Ytter-Lännäs socken i Väster-norrlands län ingått till regeringen med. Det heter i denna skrivelse bland annat följande: »Slutligen vilja fullmäktige även framhålla sin mening, att det ingalunda uppmuntrar till fortsatta ansträngningar av kommunens resurser att i fortsättningen uppehålla en nödhjälpsverksamhet, som — låt vara oavsiktligt från statsmakternas sida — visat sig vara ett icke föraktligt stöd för arbetsgivarintressenas strävan att nedpressa arbetarnas löner. Då de flesta kommunerna äga inga eller mycket begränsade tillgångar, ha lönerna i de utav dem bedrivna nödhjälpsarbetena ofta måst sättas lägre än vad de bestämmande kommunalmyndigheterna velat. Och även därför att många i dessa arbeten sysselsatta ha varit ovana vid den nya sysselsättningen, ha deras löner i ackordsarbete blivit alltför låga. Samma förhållande har varit rådande vid de s. k. statsarbetena. Härigenom och genom författningarnas bestämmelser, att lönerna vid nödhjälpsarbetena skola vara lägre än lönerna i det privata arbetet, ha de förra kommit och komma att bli prejudicerande för de senare. Även i andra avseenden har nödhjälpsverksamheten kommit att bli till skada för arbetarna i deras strävande att hålla nöden utanför dör-rarna och att upprätthålla en någotsånär människovärdig levnadsstandard.» — Detta är ur en skrivelse, vilken, som sagt, kommunalfullmäktige i Ytter-Lännäs ingått med till regeringen.

Nu anför visserligen utskottet, att då det skall fastställas hur mycket en nödhjälpsarbetares lön skall understiga en grovarbetares i den öppna marknaden, skäligen hänsyn skall tagas till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen. Ja, om man skulle kunna vänta, att de olika insti-

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

tutionerna toge denna bestämmelse ad notam, vore ju allt gott och väl, men då man besinnar och erfar, att det blir vanligt dag för dag, att arbetare, som äro anställda i den öppna marknaden, både grovarbetare och industriarbetare, måste hänvända sig till fattigvården för att kunna uppehålla livet, så börjar man nästan misstänka, att denna utskottets bestämmelse i realiteten ej kommer att bli något annat än en vacker gest och ingenting annat.

Vidare anser utskottet, att det stadgandet, enligt vilket kommissionen äger besluta, huruvida och i vilken omfattning bidrag skall utgå till kommun för understöd till arbetslösa, måtte givas den tolkningen, att kommissionen må kunna bestämma lägre understödssatser än de i författningen angivna. Ja, tager man skäligen hänsyn till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på det hittills utgående understödet, tror jag för min del, att man får ge den tolkningen åt den nämnda kungörelsen, att kommissionen må kunna bestämma högre understödssatser än de i författningen angivna.

I början av mitt anförande citerade jag ett yttrande av herr Edén. Jag vet nu icke, vilka förväntningar han ansåg arbetarklassen hysa, men det vet jag, att arbetarklassen förväntar, att den åtminstone skall få leva; den förväntar, att riksdagen skall vidtaga sådana åtgärder, som faktiskt äro av behovet påkallade. Ty är det icke så, att arbetarklassen håller på att gå under mitt i rena överflödet? Det vill nämligen synas i varje fall, som om ingenting saknades i samhället, utan att det endast är fråga om själva fördelningen och att denna icke är så riktigt ordnad.

Herr Lindskog sade något under remissdebatten om, att arbetarklassens moral håller på att förödas genom läsningen av en socialistisk bok. Jag vill fråga, om det är någon, som tror att det nuvarande tillståndet i samhället är ägnat att stärka arbetarklassens moral? Må vi besinna, huru arbetarklassen behandlas. Må vi komma ihåg, att en stor del av arbetarklassens män tigga sitt bröd efter gator och landsvägar, och att en stor del av arbetarnas kvinnor måste, för att kunna leva, bjuda ut sig på gatan. Detta är frukter av den kapitalistiska moralen, av det kapitalistiska samhällssystemet.

Den kommunistiska riksdagsgruppen är av den uppfattningen, att arbetslöshetsfrågan ej kan lösas definitivt genom än så stora anslag till arbetslöshetshjälp. Dylika åtgärder äro endast palliativ, som på sin höjd kunna hjälpa för stunden. Det fordras därför en ny ekonomisk ordning i samhället. En produktionsordning, som är inriktad på tillfredsställande av de förefintliga behoven och ej som nu på skapande av vinst åt företagen. Men denna vår ståndpunkt utesluter naturligtvis ej, att vi kanske mer än alla andra behjärta de arbetslösa svåra läge, och att vi för de arbetslösa egen skull äro missnöjda med utskottets behandling av frågan.

För övrigt vill jag hänvisa till de förslag, som framförts i den kommunistiska gruppens motion i arbetslöshetsfrågan, och på samma gång uttala en förhoppning om, att, då frågan skall slutgiltigt behandlas i riksdagen, dessa förslag då skola vinna gehör.

Herr talman! Då den av utskottet förebragta motiveringen up-

penbarligen försämrar de nu gällande direktiven för arbetslöshets-hjälpens bedrivande, så ber jag att få yrka avslag på utskottets motivering.

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.*

(Porta.)

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindberg. Herr talman! Mina damer och herrar! Jag vill först säga, att jag icke i likhet med den föregående kommunistiske talaren känt någon besvikelse över statsutskottets förslag, då jag icke hyst tanken, att de arbetslösa kunde av en riksdag, där majoriteten är borgerlig, begära stort mera än utskottet föreslagit. Med anledning av den rädsla riksdagen synes hysa, att nödhjälpsarbetarna kunna komma att få för mycket betalt, må jag säga, att denna rädsla sannerligen icke kan vara motiverad med hänsyn till de löner, som hittills utgått. Jag har här i min hand en statistik avseende Norrlands statsarbeten omfattande perioden juli—december 1921. Av denna statistik framgår, att den genomsnittliga lönen i nödhjälpsarbetet varit 5 kr. 21 öre pr dag, vartill kommer ett familjeunderstöd på genomsnittligt 46 öre pr dag eller tillsammans 5 kr. 67 öre pr man och dag. Då man tar i betraktande, att dessa synnerligen blygsamma löner utgått under en tid då lönenivån på den öppna arbetsmarknaden varit så mycket högre än den för närvarande är, så blir ju det ideliga talet om de höga nödhjälpslönerna alldeles ohållbart. Men det finnes dock en grupp i de statliga institutionerna för nödhjälpsarbetet, som, enligt mitt förmenande, har för mycket betalt, men som statsutskottet icke haft något intresse för. Jag syftar på den personal, som utövar arbetsledningen. Statistiken visar, att i Norrlands statsarbeten under icke fullt ett halvt år för kontorsmateriel, löner och traktamenten, möjligen även någon resa, utbetalats för huvudkontoret kr. 134,356:37. Då vid huvudkontoret enligt uppgift finnas anställda ett 25-tal personer blir det en genomsnittsutgift för varje på mer än 10,000 kr. pr år, och ändå utgöres största delen av personalen av skrivbiträden. För avdelningskontoren ha i »löner och övriga kostnader» utbetalats 116,525:14 och för ledningen på arbetsplatserna 260,561:23. Sammanlagt ha således utgifterna för arbetsledningen uppgått till mer än en halv miljon kronor av den totala lönekostnaden på tre och en halv miljon kronor ett enligt min mening mycket högt belopp. Jag känner icke till, hur lönekontot ställer sig för Södra Sveriges statsarbeten, men jag föreställer mig, att man även där rör sig med betydande summor för administrationen. I samband med omnämmandet av arbetsledningen kan jag icke underlåta att påtala de märkvärdiga principer, efter vilka anställningarna skett beträffande den administrativa personalen. Man har anställt folk på dessa poster, om vilka det kan sägas, att de icke varit i behov av anställning, militär i aktiv tjänst, pensionerade militärer o. s. v. Det borde väl dock ha varit så, att, om man gör undantag för den tekniska personalen, till arbetsledning såväl vid

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.

(Forts.)

huvudkontor, avdelningskontor som på arbetsplatserna utsetts kvalificerade personer bland de arbetslösa. Jag hemställer till regeringen och särskilt herr socialministern, att han har sin uppmärksamhet fäst vid dessa förhållanden.

Statsutskottet framhåller, att den fortsatta arbetslöshetshjälpen bör bedrivas med iakttagande av nödvändigheten att särskilt under nuvarande förhållanden den öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen bliva vederbörligen utnyttjade. Jag har ansträngt mig för att kunna förstå innebörden i detta uttalande, men jag bekänner att jag misslyckats. Jag tror nämligen icke att det kan påvisas något fall, där en industri icke kunnat uppbringa arbetskraft trots statens verksamhet till lindrande av arbetslösheten. Statistiken visar, att mindre än 60,000 arbetslösa — och då alla icke på en gång utan i omgångar — fått hjälp av staten. Då hela antalet arbetslösa är 140,000, är det således 80,000, som icke ha varken arbete eller understöd och bland vilka de privata arbetsgivarna ha att välja för industriens igångsättande. Jag har emellertid den senaste tiden fått det alldeles bestämda intrycket, att de privata arbetsgivarna icke vilja sätta arbetet i gång, även om de till hyggliga priser kunna avyttra varorna. Detta intryck fick jag bekräftat i ett brev, som jag bekom härom dagen och där en affärsman i manufakturbranschen skildrar sina erfarenheter. Han skriver bl. a.: »När arbetslöshetsfrågan var före under fjolårets riksdag, uppträdde en hr Wahren och klagade över textilindustriens nödläge. Ingen avsättning, för höga arbetslöner, hette det. Det har under sist förflutna säsong varit en brist på dessa varor som aldrig tillföre. Som manufaktur är min bransch känner jag väl till förhållandet härutinnan. Varor som jag köpt redan vid midsommartiden för leverans i början på september fick jag en del dagarna före jul och en del inte alls och detta är inte bara min erfarenhet. Har sett av de sista tidningarna att avtalsförhandlingarna inom textilindustrien strandat. Textilfabrikerna ha nog tänkt att göra sig en extra förtjänst på basis av arbetslönerna, ty den tillverkning de nu hålla på med är väl byggd på de gamla lönerna. Det är så att de tillverka till synes endast på beställning. I höstas när manufakturresandena kommo och ville sälja varor för sommaren 1922 ville jag inte köpa så långt i förväg, men fick jag då till svar att för att kunna erhålla några manufakturvaror måste jag lämna order då, emedan fabrikerne endast gjorde på beställning och mot fast pris. Jag har ju även måst lämna order för att säkerställa mig för leverans och av andra handlande har jag erfärit, att de gjort likadant.» Samtidigt med att jag fick detta brev läste jag i tidningen en statistik över den förfärliga arbetslösheten i Norrköping, och jag gjorde den reflektionen, om icke statsmakterna till omväxling med direktivkrivandet för de stackars människor, som nödgas ta anställning i nödhjälpsarbetet, berde ingripa mot de privata arbetsgivarna, så att de tvingas sätta igång fabrikerne.

Statsutskottet håller före, att arbetslöshetskommissionen för varje särskilt fall torde böra fastställa med huru mycket en nöd-

hjälsarbetares lön bör understiga grovarbetarlönerna på den öppna arbetsmarknaden. Jag förstår heller icke meningen med detta. Skall arbetslöshetskommissionen fastställa lönerna för varje ort eller generellt för hela landet? I förra fallet betviylar jag arbetslöshetskommissionens kompetens, då en kommission i Stockholm omöjligt kan överblicka förhållandena i hela landet. I senare fallet vill jag påpeka, att grovarbetarlönerna växla betydligt i olika delar av landet. Enligt min mening bör nödhjälpsarbetet betalas så, att människorna kunna leva på sitt arbete och icke lägre än vad samma arbete skulle ha betalats med utan etiketten nödhjälpsarbete. Man bör dock komma ihåg att de arbeten, som utföras, äro sådana, som förr eller senare skolat ifrågakomma. Någon risk att konkurrens mellan nödhjälpsarbetet och den öppna arbetsmarknaden skulle uppstå föreligger absolut icke. Ty först och främst är arbetslösheten alldeles för stor härtill, men främst gäller ju — och det vill jag särskilt understryka — att det icke är de arbetslösa, som bestämma om arbetena skola sättas i gång och understöd betalas, utan arbetslöshetskommissionen, och det är klart att den icke lämnar anslag för andra arbeten än som motiveras av en faktisk arbetsbrist inom det privata näringslivet. Det är icke blott ett arbetareintresse, att skälig lön ges för ett ärligt och strävsamt arbete, det är i lika hög grad ett samhällsintresse, ty utan att arbetarna få en hygglig inkomst kunna de icke fullgöra sina skyldigheter mot samhället i form av skattebetalning.

Jag förstår nu mycket väl, att det icke lönar sig att här framställa något yrkande om upphävande av riksdagens förutvarande direktiv angående nödhjälpsarbetet eller avslag å de av statsutskottet föreslagna, men jag skulle dock vilja hemställa till den socialdemokratiska regeringen och särskilt herr socialministern, att det ses till, när det nu ropas på sparsamhet beträffande arbetarnas löner, att det sparas även i fråga om lönerna för ledningen vid statsarbetena, att lönerna sättas ned för de element ur borgarklassen, som ha sin utkomst på nödhjälpsverksamheten. Dessa löner tåla sannerligen i många fall vid en reducering, och det torde rent av finnas fog att helt och hållet avskaffa en del befattningshavare, men även att företaga utbyten, så att arbetslösa komma på platser inom administrationen, där nu personer sitta, som icke äro för sin utkomst beroende av dessa anställningar; det finnes bland de arbetslösa god tillgång på personer, som äro lämpliga för skötandet av dessa platser.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr vice talman! Beträffande det spörsmål, som herr Lindberg i sitt anförande berört, nämligen lönerna till arbetsledarepersonalen vid nödhjälpsarbetena, förefaller det mig, att regeringen och socialministern naturligtvis komma att ha sin uppmärksamhet fäst vid det förhållandet. Jag kan också försäkra, att vid den fortsatta behandlingen inom statsutskottet skall även utskottet se på den sidan av saken, eftersom den nu blivit påtalad.

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

Den förste ärade talaren, herr Molander, var missnöjd med de socialdemokratiska ledamöternas i statsutskottet ståndpunkt vid förevarande frågas avgörande. Men jag får verkligen säga, att hans anförande här i dag var ett matt eko av hans huvudorgans uppträdande och hela sätt att framföra denna sak. Och det är ju i så fall glädjande, ty det är kanhända icke så förfärligt mycket vi tvista om. I allt fall är det mycket rörande att höra, att höger, liberaler och kommunister, allesammans äro så utomordentligt bekymrade för vad våra valmän skola säga, när de finna, att vi svikit våra vallöften. Men då får jag säga, att nog ha vi hittills förfäktat våra valmäns intressen inför riksdag och statsutskott, och om vi i fortsättningen kunna göra det på ett så pass lyckligt sätt som hittills, så tror jag, att våra valmän skola hålla oss räkning därför. Vi ha egentligen icke lovat så förfärligt mycket i valrörelsen, utan vad vi lovat skola vi nog infria.

Nu var det emellertid i förevarande fall icke bara vi utan även socialministern, som fick påskrivet. Socialministern uttalade i remissdebatten, att han kunde nöja sig med ett anslag av 50 miljoner kronor i avbetalning men icke mindre. Och då vi nu icke tillstyrka mer än 20 miljoner, så ha även vi socialdemokrater varit med på det förslaget. Om jag nu skulle blotta en liten hemlighet för herr Molander och hans partis talesmän i övrigt och kanske även för hans huvudorgan, så skulle jag kunna säga, att förslaget om detta lägre anslag blev ställt av Bernhard Eriksson i Grängesberg, och att det kom yrkande på större belopp från annat håll. Att jag yrkade på ett lägre anslag kan ju låta egendomligt, men har sin förklaring däri att man snart ville komma till slutlig behandling av propositionen. När man behandlade denna fråga i statsutskottet, funno vi snart, att det var icke möjligt att genast besvara Kungl. Maj:ts proposition och de 27 motioner, som blivit väckta i anledning därav. Men när det då befanns, att de medel, som äro ställda till Kungl. Maj:ts förfogande, voro slut i mitten av januari, så ansågo vi det angeläget, att Kungl. Maj:t fick ett belopp till sitt förfogande, som kunde vara tillräckligt för ändamålet i avvaktan på riksdagens behandling av Kungl. Maj:ts proposition och vederbörande motioner. Då uppstod frågan huru stort detta belopp behövde vara, och då ha vi socialdemokrater och även andra kommit till den uppfattningen, att det endast skulle beviljas så stort belopp, att det skulle räcka under riksdagsbehandlingen av ärendet. Och jag kan även upplysa om, att realbehandlingen i utskottet började redan i går och fortsätter i morgon och kommer sedan att fortsätta dag efter dag. Jag tror sålunda, att socialministern kan taga anslaget på 20 miljoner kronor med mycket stort lugn. Är det ingen annan än jag, som vill stöta socialministern, så tror jag icke herr Molander behöver vara ängslig.

Nu är det sagt, att det är icke blott beloppet 20 miljoner kronor, som här väcker bekymmer, utan även den motivering som förbragts. Jag får säga, att skulle jag ha skrivit motiveringen, så hade den icke blivit på det här sättet. Därav vill jag icke göra någon hemlighet. Men det är ju så, att statsutskottet består av 24 ledamöter,

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)

och därav är majoriteten borgerlig och minoriteten socialistisk, och i kamrarna är majoriteten likadana. Jag har det förtroendet för regeringen, att jag mycket väl skulle kunna vara med på att lämna detta anslag utan motivering och likväl vara säker på, att medlen skulle bli rätt använda. Men jag kan icke heller finna, att det, som står i statsutskottets motivering, är av den art, att vi måste vända oss emot densamma.

Nu säger herr Molander, att direktiven från i fjol ha skärpts. Ja, man kan naturligtvis läsa saker på olika sätt. Men då jag läser denna motivering, kan jag icke finna, att direktiven blivit skärpta från i fjol, utan att det är samma direktiv, fastän de blivit litet omskrivna. Om jag läser den första punkten, att den fortsatta arbetslöshets hjälpen alltjämt skall bedrivas med noggrant iakttagande av statsmakternas förut meddelade bestämmelser och givna direktiv samt med beaktande av nödvändigheten av att särskilt under nuvarande förhållanden öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen bliva vederbörligen utnyttjade, så kan jag icke förstå, att något kan invändas däremot. Det är ju alldeles klart, att om det finns arbetstillfällen i landet, så skola de utnyttjas så långt det är lämpligt och möjligt för vederbörande. Nu har ju den förste ärade talaren pekat på, att detta skulle vara ett understrykande av att de arbetslösa skulle hänvisas till konfliktplatser. Det kan jag ingalunda inlägga i dessa ord. Därom har statsutskottet över huvud taget icke gjort något som helst uttalande, utan här har endast framhållits, vad som hittills varit stadgat.

Om vi gå till nästa punkt — och det är ju den, som uppkallat bägge de två ärade talarna — så har ju statsutskottet sagt ut en sats, som gällt förut vid alla nödhjälpsarbeten: att en nödhjälpsarbetares löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden. Den principen har tillämpats vid allt nödhjälpsarbete under alla de år, som vi bedrivit nödhjälpsarbete. Den har föreskrivits av riksdagen, har godkänts av regeringar, och mig veterligen har icke heller någon vid årets riksdag väckt motion, däri det yrkats på andra grunder i det avseendet. Men det är uppenbart, att det uppstår rätt stora svårigheter, när man skall bestämma arbetslönerna. Vi ha inga avtal annat än på några få platser, och lönerna äro mycket varierande. Det finns sålunda inga direkta mått, inga direkt fastslagna normer för lönen på den öppna arbetsmarknaden. Vem skall då bestämma lönen vid nödhjälpsarbetet? Såvitt jag kan förstå, måste det vara den organisation, som har ledningen vid nödhjälpsarbetet. Och är det så, att det beslut, som fattats av denna organisation, arbetslöshetskommissionen, icke anses lämpligt på den ena eller den andra orten, så har man alltid klagorätt till Kungl. Maj:t. Men om icke arbetslöshetskommissionen skall bestämma lönerna, vem skall då göra det? Skulle herrar Molander och Lindberg vilja överlämna det till dessa hundratals arbetsledare, som finnas? Skulle dessa mer eller mindre oerfarna män, som ha hand om arbetet, var och en på sin plats bestämma lönen? Det är nog så, att många av dessa personer ha erfarenhet och

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)

äro omdömesgilla män. Men det har sagts mig — och det måste naturligtvis vara så — att när man skall skaffa en så stor arbetsledarkår, så kommer det med en hel del unga män, som icke ha den omdömesförmåga, som är nödvändig för en sådan uppgift. Så vitt jag förstår, måste därför lönen bestämmas av den centrala myndigheten. Vad som där är sagt är sålunda ingenting annat än ett utskrivande av vad som enligt min mening är grundat på den riktiga principen.

Nu är det mycket intressant att höra, att när man talar om denna passus beträffande lönerna, så är det icke så, att man talar om den förbättring, som vidtagits. Jag har med stor uppmärksamhet i dag läst Folkets Dagblad Politiken, och där kritiseras mycket denna punkt. Men man sätter punkt efter »grovarbetare» och talar icke om det tillägg, som gjorts, ett tillägg, som gör de bestämmelser vi förut haft mera elastiska och enligt mitt förmenande mera acceptabla. Här har det fastslagits, att det skall finnas en viss levnadsstandard, som icke får understigas, och att det skall vara möjligt för dessa nödhjälpsarbetare att med sin lön kunna bereda sig uppehälle. Det står uttryckligen »med skälig hänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen». Att få det uttalandet från ett enhälligt statsutskott synes mig vara så värdefullt, att jag för min del måste bestämt taga fasta på den saken. Det giver arbetslöshetskommissionen och regeringen, som är övermyndighet över arbetslöshetskommissionen, möjlighet att på det här området tillämpa en smidig lönepolitik.

Vad sedan nästa stycke beträffar, är det endast en anslutning till arbetslöshetskommissionens av departementschefen biträdda uppfattning, att arbetslöshetskommissionen kan sätta ned maximum för understödet i vissa fall. Nu har jag den uppfattningen, att Kungl. Maj:t ingalunda behövt begära detta direktiv. Så vitt jag förstår, ligger i den redan utfärdade kungörelsen innesluten en sådan maktfullkomlighet för kommissionen. Nu gällande kungörelse och det riksdagsbeslut, varpå den grundar sig, innehåller, att kommissionen skall pröva, huruvida en kommun får bedriva verksamhet med utbetalning av nödhjälpsunderstöd. Kommissionen kan säga blankt nej: ni får icke lämna ut nödhjälpsunderstöd med statsbidrag. Detta måste också ovillkorligen innebära det, som är mindre än att säga nej: ni får statsunderstöd, men icke till fulla beloppet. Jag kan icke förstå annat, än att nu gällande kungörelse icke lägger hinder i vägen därför, men då ett förtydligande har ansetts behöfligt, så kan jag icke se annat, än att det bör lämnas. Jag vill icke uppehålla kammaren längre. Detta var blott några ord med anledning av dessa talares anförande.

Den fråga, som det nu gäller att behandla, är anslaget till arbetslöshetens bekämpande, en fråga av den allra största betydelse och vikt, och därför att nu lämnas endast 20.000.000 kronor, får däri genom icke på något sätt en ledamot av riksdagen eller en enda medborgare i landet tänka sig, att det skulle kunna vara någon förhoppning om, att det anslag, som regeringen begärt, skall kunna minskas.

Det måste ovillkorligen ses till, att den stora nöd och de stora lidanden, som arbetslösheten åsamkar, så långt möjligt lindras, så att människorna kunna bibehålla sin fysiska och andliga hälsa. Kommunerna hava vecka efter vecka blivit mer och mer urståndsatta att lämna bidrag, och då måste från regeringens sida ses till, att kommunerna kunna få större bidrag än 50 %, men det måste också å andra sidan vara en maning åt riksdagen att göra allt, vad som göras kan, för att lämna största möjliga understöd och hjälp, och vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen, förefaller mig vara det minsta tänkbara möjliga. Men det är en fråga, som vi komma till sedermera. Jag har blott velat understryka detta, för att ingen må få den uppfattningen, att dessa 20,000,000 kronor skola kunna anses innebära ett avkall på vad Kungl. Maj:t föreslagit och att detta skulle i någon mån anses vara för mycket begärt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Mina ord skola icke bli många.

Detta är säkerligen den mest allvarliga fråga, som årets riksdag har att pröva. Den kritik, som här av de två första talarna riktats mot utskottets förslag, har enligt min mening icke präglats av den saklighet, att det behövs så mycket motbevis. Det går icke vare sig genom att läsa ut oriktigt ur utskottets betänkande eller genom några deklARATIONER att lösa detta allvarliga spörsmål.

Då statsutskottet gick till prövning av Kungl. Maj:ts förslag, gällde det att se till, att det största möjliga antal arbetslösa kunde bli hjälpta med de medel, som riksdagen förfogar över, men att det icke kan bli hjälp i den utsträckning, som säkerligen många och kanske de flesta önska, beror på, att våra tillgångar äro begränsade. Man vet icke heller, hur lång tid denna arbetslöshet kommer att råda, och då är det klokt att från början se saken allvarligt i ögonen och gå fram försiktigt, så att man icke på något sätt genom utbetalningen av nödhjälp lockar eller ens påverkar någon att lämna ett arbete, som giver mindre inkomst, för att få en högre inkomst med statens hjälp. Att icke denna fråga kan lösas genom hgparagrafer, det kunna vi redan utläsa ur den kungl. propositionen på sid. 20. Där säger herr statsrådet: »Allt offentligt ingripande till arbetslöshetens bekämpande medför som konsekvens, att det allmänna i vissa fall nödgas pröva skäligheten av uppkomna bnetvister samt rättmätigheten av i samband därmed vidtagna stridsåtgärder. Arbetslöshetskommissionen, som vid några tillfällen tvingats taga ståndpunkt till sådana frågor och med anledning därav blivit föremål för en viss kritik, vill gärna medgiva, att härvid delade meningar kunna uppkomma alltefter de olika synpunkter, som anläggas på desamma.» Vad som nämnes här i propositionen om skälighetsprincipen är värt att taga vara på. Det or-

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

gan, som regeringen har anförtrott prövningen av utbetalningen, måste gå fram med varsam och känslig hand, så att man å ena sidan icke stjälper dem, man vill hjälpa, och å andra sidan ser till, att icke i vårt land uppstår en sådan nöd, att det med skäl kan sägas, att svenska folket icke har hjärta för sina medmänniskor.

Jag kan i mångt och mycket instämma i det anförande, herr Eriksson i Grängesberg haft. Men då han tycktes vilja gå på, att man kunde bevilja 20,000,000 kronor utan, som han sade, någon motivering, så tycker jag för min del, att detta är att taga något för lätt på saken. Det organ, varom jag nyss talade, och likaså Kungl. Maj:t måste få något reda på, hur riksdagen ställer sig till en så genomgripande fråga som denna.

Man har i sin kritik kommit med den oriktiga uppgiften, att de 20,000,000 kronorna skulle beviljas för att trycka ned arbetspriserna på marknaden. Detta är ju redan bemött av herr Eriksson i Grängesberg, och jag skall be att få instämma i vad han sagt. Det är här endast fråga om ett förskott, tills riksdagen hunnit behandla de många motioner, som ju kommit från olika håll och med olika synpunkter på saken.

Jag skulle kunna säga herr Eriksson i Grängesberg, att han bedrar sig, då han säger, att det liberala partiet — jag har ingen anledning att tala å något annat partis vägnar — skulle med bekymmer se, att socialdemokraterna svikit sina valmän. Nej, jag vågar påstå, att socialdemokraterna i utskottet icke hava svikit sina valmän. Jag kan betyga, att under de år, jag suttit i statsutskottet, har det icke varit någon fråga, som så allvarligt prövats rent av från känslsynpunkt som just denna. Man brukar säga, att statsutskottet icke har något hjärta, men i detta fall tror jag, man får säga, att statsutskottet låtit även hjärtat tala.

Att icke den motivering, som utskottet har framlagt, kan tillfredsställa det kommunistiska partiet, kan man lätt förstå. Men trots den kritik, som såväl i pressen som här i dag riktats mot betänkandet, tror jag i alla fall, att det kommer att stå sig, och skulle under den tid, som hinner förflyta, till dess riksdagen kan behandla frågan i stort, det visa sig, att några flera direktiv och yttranden behöva riktas till arbetslöshetskommissionen, uraktlåter säkerligen icke statsutskottet att göra detta, när den dagen kommer. Jag tror i varje fall, att det räcker med det som nu står där. Här vill jag betona, att lika litet som det kommunistiska partiet kommer att öva något bestämmande, lika litet komma fackföreningarna och arbetsgivarföreningarna att få sina synpunkter lagda på utdelningen av nödhjälpsarbetet. Denna fråga får icke göras till ett politiskt nummer, där man försöker påverka omdömeslösa människor, utan det gäller i detta fall att vid prövningen av denna fråga drivas av den omsorgen och den känslan, att här är Sveriges riksdag skyldig att hjälpa till, vad den kan, och i den utsträckning, man har medel därtill, för att icke vårt folk skall lida för stor nöd.

Jag vill, herr talman, till sist säga, att man icke bör lägga denna

stora fråga så, att den löses i tvedräktens tecken, utan så, att den löses till folkets och landets bästa.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.*

(Forts.)

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag begärde ordet icke för att tala vare sig för heller emot utskottets här föreliggande utlåtande, utan närmast för att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som enligt mitt förmenande hittills varit alltför litet beaktat.

Det är bekant, att statens hjälp till de arbetslösa utgår till kommunerna, i den mån kommunerna lämna motsvarande bidrag. Man behöver icke se så värst långt utöver landet för att bli på det klara med, att denna bestämmelse medför, jag kan gott säga, en oerhörd orättvisa mot enskilda medborgare. Vi tänka oss, att vi här hava en stad på, låt mig säga, 20,000 invånare och en annan stad med lika stort invånarantal. Den ena av dessa städer har 2,000 arbetslösa, den andra 100, men båda få statsbidrag i förhållande till det bidrag, som kommunen själv lämnar. Då inser envar, hur olika arbetslöshetsbördan kommer att tynga på medborgarna i de två städerna. Jag kan nämna som exempel, hur vi hava det hemma i Västmanland, som ju tillhör den del av landet, som vi kalla Järnbärrarland, där man träffats kanske hårdast av arbetslösheten. Det finns en socken, där tegarna äro få men gruvorna många, Norbergs socken. Där äro den dag, i dag är, 30 % av kommunens invånare hänvisade till att leva på nödhjulsarbete eller understöd. Och här kommer man och säger till Norbergs kommun: ni få statsbidrag i förhållande till det bidrag, som ni själva lämna. Vad kan denna kommun lämna? Den kan sannerligen ingenting lämna. Vi hava andra kommuner, som hava det ungefär lika ställt. I den lilla Vittinge socken, som har något över 2,000 invånare, med industrisamhället Morgongåva, äro över 22 % av socknens befolkning hänvisade till allmän hjälpverksamhet. Den kommunen har icke råd att taga mot statsbidrag. Västerås stad, där jag är hemma, befinner sig i samma läge. Där äro i dag mellan 15 och 18 % av befolkningen, som uppgår till något över 30,000, hänvisade till nödhjälpsarbete. I Köping har man ungefär likadant, och i Arboga råder samma förhållande. Den provins, där järnindustri, gruvdrift och järnbruk finnas snart sagt överallt, har arbetslösheten drabbat hårdare, och att komma till dessa kommuner och säga, att de skola lämna motsvarande anslag, är i många fall ett hän och ingenting annat.

Nu vet jag, att i detta sammanhang kan ingen ändring åstadkommas. Det är jag fullt medveten om, och jag har givetvis heller intet yrkande. Men när frågan om arbetslösheten för första gången behandlas här vid detta års riksdag, kan jag icke underlåta att påpeka detta, för att statsutskottet må taga nödig hänsyn därtill under den fortsatta behandlingen av ärendet. Enligt mitt förmenande är det alldeles nödvändigt, att bestämmelserna ändras där-

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.

(Forts.)

hän, att det kan vara möjligt för regeringen att utlämna statsanslag efter andra grunder än de nu gällande, så att man lämnar ett större understöd till de kommuner, som för närvarande ha det så ställt, att de icke hava råd att taga mot den hjälp, som kan lämnas.

Häruti instämde herrar *Fast* och *Pettersson* i Köping.

Herr *Kilbom*: Herr talman! Det är möjligt, att den här formuleringen icke skulle hava blivit föremål för debatt, för den händelse det icke funnits något här i landet, som hade knäsat en viss praktik i detta avseende, nämligen arbetslöshetskommissionen. Det förefaller mig dock, att då det finnes så många flagranta exempel att peka på och då, herr *Eriksson*, icke blott enligt kommunistpartiets mening utan även enligt den uppfattning, som råder bland djupa led av fackföreningsfolket, man har — jag vill icke säga trätt kommunismens åskådning för nära, utan trampat fackliga solklara principer under fötterna, så må väl herrarna ändå ursäktas, ifall det göres vissa förfrågningar, vad som menas med den eller den dunkla punkten och huruvida den praktik, som hittills tillämpats, skall fortsättas eller ej.

Här talas exempelvis i utskottsbetänkandets motivering om att verksamheten för arbetslöshetens bekämpande skall vidmakthållas i dess nuvarande omfattning. Vad är det för omfattning? Är det den, som baseras på rapporterna för december månad med 117,000 arbetslösa, eller är det en verksamhet, som ännu aldrig hunnit komma igång i anslutning till de 140,000 arbetslösa, eller hur förhåller det sig? Jag antager, att man inom vederbörande departement sitter inne med uppgifter, byggda på de rapporter och de deputationer som kommit från skilda kommuner — de torde nog komma i ännu större utsträckning fram på våren — och av vilka framgår, att den nuvarande omfattningen är alldeles för liten. Vad är det man vill bygga på i fortsättningen? Det är icke blott de arbetslösa, som fråga, utan även ett stort antal av de kommuner, som redan i ekonomiskt avseende äro tryckta under bärggränsen och icke kunna lämna vidare bidrag. Jag träffade häromdagen ett par arbetare från en kommun i Medelpad, som talade om, att denna kommun har över 7,000 medborgare och över 5,000 arbetslösa. De frågade: Var skola vi taga penningar i fortsättningen? Det vore alltså verkligen intressant att få veta, i vilken omfattning denna verksamhet skall vidmakthållas i fortsättningen.

Vidare säger man här, att det icke alls är fråga om någon skärpning av direktiven. Ja, vi skola icke gräla om ord, men vill man göra gällande, att kommunisterna i detta avseende äro ensamma om sin uppfattning, kan jag icke underlåta att citera vad *Dagens Nyheter*, huvudorganet för det liberala partiet, som också haft representanter i statsutskottet, skriver om denna formulering. Tidningen gör gällande, att det icke är sant, det som försäkrats i en del socialdemokratiska tidningar, bland annat tidskriften *Fackföreningsrörelsen*, nämligen att nödhjälpsbyråkratien fått maka åt sig. »Det är mot bakgrunden av denna kritik», säger man, »utskottsförslaget hän-

skjuter till kommissionens självständiga avgörande hur lönesatserna skola bestämmas inom de av riksdagen dragna gränserna. Dessa ha därjämte angivits något närmare än förut. En anvisning om lönesänkning vid vissa nödhjulsarbeten lämnas i önskemålet att lönerna på de särskilda orterna skola mera smidigt än nu anpassas efter rådande lönenivå. »Stridsfrågan» tillägges det ett stycke längre ned, »om nödhjulspolitiken vid arbetsinställelser överlämnas fortfarande till arbetslöshetskommissionens bedömande, ehuru den kraftiga meningen att särskilt under nuvarande förhållanden öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen skola utnyttjas avklipper alla försök att spela ut avtalslösheten mot kommissionens domslut.»

Det är alltså arbetslöshetskommissionen, som i fortsättningen också skall syssla med denna sak. Jag kan därför icke underlåta att med ett par ord beröra, hur denna utmärkta arbetslöshetskommission, vilken av de arbetslösa populärt kallas den Pegelow-Järteska arbetslöshetsbyråkratien, uppträtt i skilda fall. Hur var det med konflikten vid Hälsingborgs skeppsvarv? Denna konflikt utbröt den 22 oktober 1921. Anledningen var, att arbetsköparen förutom tidigare företagen reducering av lönerna vid detta tillfälle utan någon förhandling påbjöd ytterligare omkring 20 % reducering, varigenom lönerna skulle komma att ligga under den avtalsenliga minimilönen plus kompenstationstillägget för den förkortade arbetstiden. Arbetsköparens åtgärd var ett klart avtalsbrott. Striden berörde 82 man och pågick till mitten av januari i år. Arbetsförmedlingen på platsen anvisade arbetssökande plats såsom strejkbrytare, och då dessa vägrade, indrogs understödet. Arbetslöshetskommissionen stödde sin åtgärd i detta fall på ett principuttalande av direktör Allan Cederborg, som förmenat, att arbetsköparen icke gjort sig skyldig till något avtalsbrott, då herr Cederborg ansåg, att 5-mars-uppgörelsen angående kompenstation icke hade avtals karaktär, och tack vare denna tolkning fingo arbetarna svälta. Jag måste här inskjuta en sak. Jag skulle nämligen vilja fråga herrarna, som alltid skylla oss kommunister för ohemult uppviglingsarbete i fackföreningarna: när statens förlikningsman, som är tillsatt för att övervaka avtalens efterlevnad eller åtminstone borde vara det, härvidlag på detta flagranta sätt slår benen undan en överenskommelse mellan arbetare och arbetsgivare under förklaring, att den icke har avtals karaktär, hur vill man då, att arbetarna själva skola tro på avtalen? Detta inom parentes. Metallindustriarbetarförbundet hävdade, att ett avtalsbrott förelåg, så klart som det över huvud taget är möjligt. Efter synnerligen hård pressning blevo arbetarna tvingade att gå in på en uppgörelse, då de hade medkänsla med sina kamrater, som eljest blevo utan understöd.

Metallindustriarbetarförbundet har haft liknande konflikter vid Ramnäs bruk, Gisslarbo hytta och Riddarhyttan, varvid arbetslöshetsunderstödet indragits för alla dem, som icke velat bli strejkbrytare. Nu frågar jag, herr Bengtsson i Norup, kan detta förfaringssätt av arbetslöshetskommissionen och hithörande institutioner kallas att icke taga parti för den ena parten?

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.

(Forts.)

Vid aktiebolaget Jungner i Oskarshamn föreligger för närvarande en liknande konflikt. Förbundet har nödgats att blockera arbetsplatsen, och de arbetslösa få anvisning att bryta blockaden. Understödet indrages. Eller se på den elektriska konflikten här i Stockholm, som för närvarande pågår. Vad har skett? Jo, uppenbara orimligheter har arbetslöshetskommissionens taktik, här av statsutskottet understruken, lett till. Det råder här sedan den 2 januari öppen strid. Arbetsköparna ha i sitt nya avtalsförslag bjudit en reducering av lönerna av icke mindre än 45 %, varjämte de i avtalet vilja införa en hel del för arbetarna synnerligen ofördelaktiga bestämmelser. Arbetarna ha icke kunnat gå med härpå, och strejk har utbrutit i Stockholm, Göteborg, Malmö, Lund, Gävle, Karlstad, Svalöv, Skövde, Boden och Luleå. Omfattningen av denna kamp ökas för varje vecka — tag fasta på det, herr Eriksson i Grängesberg, och adressera det vidare till arbetslöshetskommissionen. Striden omfattar direkt omkring 1,000 man. Endast i Stockholm, Göteborg och Malmö finnas inom yrket 400 à 500 man, som före stridens utbrott icke voro i arbete. Arbetslöshetskommissionen har givit order om att alla elektriska installatörer — observera alla — som vägra att bli strejkbrytare, skola avstängas från understöd, intill dess att kommissionens expert i hithörande frågor avgivit utlåtande. Kommissionens expert, herr Cederborg, utnämnd av Kungl. Maj:t, är bunden, han har redan sagt, att i ett sådant fall skall förfaras i likhet med vad som skedde vid Hälsingborgs skeppsvarv. Men därtill kommer, att herr Cederborg ännu i dag mig veterligen icke avgivit något utlåtande. Det är tydligen av mindre vikt, att dessa tusen elektriska installatörer stå utan någon möjlighet att få understöd. Är det för-mätet och kan det anses såsom ohemul kritik att fråga, om det icke kunde vara möjligt att påskynda utlåtandet, och uttala den förhoppningen, att det skall gå i den anda, som åtminstone talade ur herr Bengtssons i Norup anförande, nämligen om större opartiskhet än som hittills ifrågakommit.

Vilja herrarna ha flera exempel? Här är en liknande skildring, som jag klippt ur en tidning, vilken icke torde vara för herr Eriksson i Grängesberg okänd, och som han säkerligen icke påstår vara ovederhäftig, nämligen Östergötlands Folkblad i Linköping. Mot vad som där förekommit har Linköpings fackliga central-organisation, icke kommunisterna, uttalat den bestämdaste protest. Vilja herrarna ha ännu flera exempel, kan jag stå till tjänst. Pressen börjar överflöda av dem nästan varje dag, och fackförbundens expeditioner kunna lämna den ena uppgiften efter den andra. Jag såg häromdagen i Nya Dagligt Allehanda en artikel, som gjorde gällande, att kommunisterna börja iscensätta en mycket ohemul agitation. Det var i samband med en redogörelse för hur arbetarna leva i Wilhelmina. De av kommunisterna publicerade uppgifternas korrekthet har sedermera bestyrkts av ingen mindre än en ansvarig tjänsteman i järnvägsstyrelsen.

Tro herrarna verkligen, att det f. n. behövs så mycket uppvigling bland de arbetslösa massorna? När man till och med redan bland fackföreningsbyråkratien, som är fientligt sinnad mot kommunismen, sä-

ger sig, att arbetslöshetskommissionens praktik och dess sätt att handha dessa frågor icke kan få fortgå, vad skola då arbetarna ute i landet tänka? Och vad beträffar lönerna, som man talar om här i dag, så var det någon, som sade, att man förtjänade exklusive familjetilläggen över 5 kronor om dagen. Jag har här ett klipp ur en tidning i Värmland, som visar, att vid järnvägsbygget Arvika—Vennacka ha arbetarna förtjänat högst 4 kronor om dagen på mycket stränga ackord, varför de också börjat med att protestera. Likadant har det varit vid prämkanalen Lambergstjärnet i Karlstad, varest pågå liknande arbeten. Där har det också varit högst 4 kronor om dagen i förtjänst.

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)*

Jag skall icke trötta med några flera sådana redogörelser utan endast anknyta till vad som tidigare anförts om lämpligheten av att arbetslöshetskommissionen och speciellt ledningen av statsarbetena ha hand om nödhjälpsverksamheten. Det är ju för övrigt glädjande, att bättring utlovats just på den punkten. Från de arbetslösas sida har emellertid länge framhållits, att ledningen av Norrlands liksom även södra Sveriges statsarbeten i flera avseenden visat sig inkompetent. Något mera fruktansvärt belägg för riktigheten härav än de siffror, som herr Lindberg nyss anförde, synes mig icke kunna åstadkommas. Fackorganisationerna hava även gått på samma linje och ansett det lämpligare, att arbetarnas organisationer själva i viss utsträckning finge taga hand om dessa arbeten. I ett fall, såvitt jag känner till — sannolikt finns det fler — har detta skett, nämligen vid lasaretsbygget i Ludvika, och man har där officiellt konstaterat, att kostnaderna för arbetet i väsentlig utsträckning understigit de kostnader, som skulle ha uppstått, för den händelse man hade använt sig av tillgängliga statsinstitutioner.

Jag vill till sist endast göra en liten jämförelse. Man har från skilda håll sökt göra gällande, att de bestämmelser, som nu gälla för arbetslöshetens bekämpande, icke äro så förfärligt ofördelaktiga, och herr Eriksson sökte påvisa, att den socialdemokratiska regeringens politik — jag ber om ursäkt, det är väl f. ö. icke regeringen, som närmast är ansvarig, utan partiledamöterna i statsutskottet — icke är så farlig. Vi skola därför se efter, hur förhållandena äro i Danmark, och jag skall med avsikt i det stycket citera Sociala Meddelanden nr 2 för innevarande år.

Även i Danmark förekom tvist om nödhjälpsarbetena och om de löner, som skulle utbetalas. Man träffade därför en kompromiss mellan regeringsförslaget och socialdemokraternas och den radikala vänsterns förslag av den innebörd, att vid nödhjälpsarbeten skulle betalas normal arbetslön, men att arbetet skulle kunna anordnas med förkortad arbetstid. »Även med avseende å rätten», heter det i Sociala Meddelanden, »att vägra mottaga erbjudet arbete undergick lagförslaget en jämkning i en ur arbetarsynpunkt gynnsam riktning. Regeringsförslagets stadgande i denna punkt innebar, att en arbetare icke skulle anses ha giltig orsak att i händelse av lönenedsättning lämna ett arbete eller vägra antaga anvisat arbete, därest den erbjudna avlöningen blott motsvarade inom yrket fastställd minimilön?»

Ang.
anslag ör
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

Detta ändrades i landstinget därhän, »att den arbetslöse skulle vara skyldig att mottaga arbete, endast när avlöningen motsvarade inom yrket sedvanlig lön och ströks därjämte helt och hållet bestämmelsen om inskränkning i rätten att vid direkt lönenedsättning lämna innehavd plats».

Ungefär på liknande sätt har det också gått till i Norge.

Jag tror icke, att någon under slika förhållanden skall lyckas i sina försök att stämpla vår kritik endast såsom fraser, allra minst ur den synpunkten, att denna kritik uppbäres av alltför vida arbetarlagar, vilka säkerligen ytterst litet varit i tillfälle att taga del av de kommunistiska synpunkterna på frågan.

Jag vill säga er, mina herrar, och jag tror, att det under kommande år skall visa sig, att, våra åtgöranden förutan eller ej, kommer ansvaret för den rörelse, som nu håller på att växa upp bland Sveriges arbetarklass, att drabba alla dem, som dels genom otillräckliga åtgärder, dels genom de vidtagna åtgärdernas insnörande i bestämmelser, som lämna plats för en arbetslöshetsbyråkrati, som har allt annat än hjärta för de arbetslösa, förhindra verklig hjälp. Ansvaret för den rörelse, som växer upp bland arbetarklassen, faller på de borgerliga partierna i första hand, vilka trots allt, om också endast genom kursiveringar, haft övertaget i fråga om den formulering av det utskottsutlåtande, som i dag ligger på riksdagens bord.

Jag tillåter mig, herr talman, att instämma i yrkandet om avslag å motiveringen. Jag vet väl, att de bestämmelser, som nu gälla i den kungl. förordning, som jag här har i min hand, äro långt ifrån tillfredsställande, men statsutskottets förslag till motivering innebär dock, då man samtidigt understryker, att arbetslöshetskommissionen för framtiden skall ha hand om dessa arbeten, ett så allvarligt försämrande av gällande bestämmelser, att ställningen blir helt och hållet ohållbar.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet Lindqvist: Jag förmodar, att kammaren förstår mig, då jag ber få framhålla, att det icke varit med fullständig tillfredsställelse, som jag mottagit och granskat det föreliggande utskottsutlåtandet. Vi veta ju alla, att Kungl. Maj:t i sin proposition gjort framställning till riksdagen om beviljande av ett anslag å 85 miljoner kronor för innevarande år, och att detta anslag borde ges för att sedermera användas i huvudsak efter de direktiv, som hittills gällt.

Utskottet har nu kommit med ett erbjudande om en förskottsbetalning på 20 miljoner kronor. Utskottet har därvid icke tagit med till avgörande den, som det synes mig, utomordentligt viktiga del av Kungl. Maj:ts proposition, som rör de s. k. statsbeställningarna. Beträffande denna punkt ber jag få säga, att det hade varit mitt hopp och min önskan, att den frågan omedelbart skulle kunna ha kommit till ett slutgiltigt avgörande, ty skola dessa statsbeställningar anlitas, är det självfallet, att de skulle göra den bästa nyttan, om de omedelbart kunde sättas i gång, då vi nu, som jag förmodar, befinna oss i den värsta krisperioden under innevarande år.

Jag hoppas emellertid nu, att statsutskottet icke skall dröja för länge med ett avgörande i vare sig denna fråga eller några andra, där ett dröjsmål ävenledes förhindrar regeringen och arbetslöshetskommissionen att lämna hjälp i den utsträckning, som skulle vara erforderlig. Propositionen upptager nämligen vissa förslag rörande statsbeställningar av gatsten. Arbetslöshetskommissionen har därvidlag föreslagit, och, såvitt jag vet, har det varit regeringens avsikt att biträda kommissionens förslag, beviljande av ett anslag på en miljon kronor för nya beställningar av gatsten. Detta kan emellertid icke ske, förrän propositionen i sin helhet kommit till avgörande, och så länge detta icke sker, hindras vi sålunda att företaga åtgärder i detta avseende.

Även en annan sak, nämligen frågan om hjälp åt fiskarna i Bohuslän, har också på visst sätt kommit i baklås. Det har i riksdagen väckts en motion i frågan, vilken motion, som jag förmodar, skall av utskottet behandlas i samband med propositionen. Det gäller sålunda även på den punkten att få ett avgörande så snart som möjligt, för den händelse statshjälp skall lämnas åt dessa fiskare, innan det blir för sent.

Om själva beloppet, de 20 miljoner kronorna, vill jag för min del förklara, att det i själva verket nog gör arbetslöshetsverksamheten detsamma, om det är 20 miljoner eller om man kommit upp till 50 med ingripande av statsbeställningar, såsom min önskan hade varit, och som jag under remissdebatten gav uttryck åt. Det föreslagna mindre beloppet medför nämligen strängt taget intet annat än att statsutskottet tvingas att tidigare än det annars behövt taga upp och bringa till ett slutgiltigt avgörande Kungl. Maj:ts proposition om arbetslöshetsanslaget i hela dess vidd. De 20 miljoner kronor, som statsutskottet nu föreslår skola ställas till regeringens förfogande, komma, såvitt jag kan se, att med svårighet täcka behovet till mars månads utgång. Redan då utskottet behandlade propositionen, hade det utanordnats omkring 3 miljoner kronor utöver tillgängliga anslag. Innan riksdagens skrivelse kommer till Kungl. Maj:t, ha vi utöver nyssnämnda belopp redan utanordnat ytterligare $4\frac{1}{4}$ miljon kronor. Därtill kommer, såsom jag nyss nämnde, vissa anslag, vilka äro inrymda i eller stå i samband med den kungl. propositionen och även vänta på ett avgörande. Till följd av de ökade svårigheterna torde därför det nu föreslagna beloppet icke täcka behovet för en så synnerligen lång tid framåt. Jag tror sålunda, att det blir nödvändigt för utskottet att skynda på. Jag har gjort mig underrättad om, att utskottet är i färd med att behandla propositionen, och jag hoppas, att utskottet skall göra det så hastigt som möjligt, så att det snart blir besked.

Beträffande statsutskottets motivering skall jag be att få säga, att efter mitt sätt att se, hade det naturligtvis varit riktigast, att utskottet, till dess propositionen hunnit slutgiltigt behandlas — det rör sig ju här endast om en förskottsbetalning — icke särskilt sysslat med direktiven. Jag må dock säga, att när jag granskar utskottets motivering i den mån, denna motivering rör sig om de direktiv,

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.
(Forts.)

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

som skola gälla för understödsverksamheten, kan jag för min del icke finna, att det i vad utskottet här har skrivit ligger något särskilt nytt.

De direktiv, efter vilka verksamheten hittills bedrivits, äro ju sådana, att när nödhjulsarbeten utföras med statsbidrag, skall lönen vara lägre än den på orten gällande. Detta utsäges klart och tydligt i den skrivelse, som regeringen fick mottaga från riksdagen efter ärendets behandling förlidet år.

Vidare är det föreskrivet, att när arbetslöshetsunderstöd utbetalas, måste detta understöd själfvallet sättas något lägre än nödhjulsloänen, ty det är ju orimligt att begära, att en arbetslös skall stå en hel dag i ett tungt arbete och för det arbetet icke uppbära högre ersättning än den, som tar understöd och icke utför något arbete alls.

Detta är allt nog så klara linjer, som vi icke komma ifrån, om vi än diskutera aldrig så mycket, och efter dessa äro vi nödsakade att lägga verksamheten. De ligga tungt och säkert, och det är sålunda, synes det mig, föga fruktbringande att här i dag stå och diskutera och försöka analysera, vad det eventuellt kan vara för märkvärdigheter i motiveringen till statsutskottets föreliggande utlåtande.

Denna motivering förändrar i det stora hela ingenting. De direktiv, som hittills gällt, komma fortfarande att tillämpas. Förhållandena ute på arbetsmarknaden äro så växlande och så olika, att man i en hel del fall måste anpassa sig på olika sätt och besluta från fall till fall. Så har skett hittills, och så kommer nog även att ske hädanefter. Ehuru jag väl måste säga, att utskottets långa motivering i viss mån kan betraktas som en överloppsgärning, kan jag för min del icke finna, att i densamma ligger något, som gör, att man däri behöver se någon fara för den fortsatta verksamhetens riktiga bedrivande.

Under överläggningen har det här framhållits en del saker, som jag i största korthet skall be att få beröra. Herr Lindberg sökte bevisa, hur utomordentligt oriktigt det är ordnat med norra Sveriges statsarbeten. Han säger, att det är för höga löner för arbetsledarna och för många anställda, och har överhuvud taget ofantligt mycket att anmärka på. Ja, jag är icke i dag i tillfälle att ge ett direkt svar på hans anmärkningar, men jag ber att få upplysa om, att herr Lindberg tidigare till arbetslöshetskommissionen och socialdepartementet ingivit vissa anmärkningar emot norra Sveriges statsarbetens direktion. Hans anmärkningar ha undersökts, men det har befunnits, att de icke varit av den art, att de betingat någon särskild åtgärd från regeringens sida. Jag vill förklara inför kammaren och för herr Lindberg: Är det så, att det finns belägg för riktigheten av ett sådant påstående, låt då vederbörande departement få en skriftlig anmälan, så skola vi icke draga oss för att omedelbart undersöka, vad det kan ligga för fog i dessa anmärkningar.

Beträffande den erinran, som gjordes från herr Olovson i Västerås därom, att man skulle tillse, att mera skattetyngda kommuner till-

delades högre bidrag, ber jag att få upplysa honom och kammaren om, att det är just det systemet, som hela tiden tillämpats och som nu i de sista dagarna fått ännu större tillämpning än tidigare. Det är ju föreskrivet i författningen, att staten skall såsom regel betala hälften av det bidrag, som utgår i form av understöd till de arbetslösa. Nu har det emellertid inträffat, att kommuner kommit in — och detta allt mera dag för dag — med framställningar om att erhålla ett ökat statsbidrag, emedan de äro så betungade av de skatter, de ha att bära, och av de utgifter, de haft för arbetslösheten och annat, att det icke finnes någon möjlighet för dem att betala 50 %. Statsbidraget har också i flera fall ökats till 75 %, och man äger rätt att i vissa undantagsfall gå ända upp till 90 % av totalbeloppet, och så stort statsbidrag har även beviljats till några kommuner. Jag fruktar — det sade jag, såvitt jag minns, redan vid remissdebatten — att just detta sakförhållande gör, att det blir intet överflöd av de medel, som regeringen äskat, nämligen 85 miljoner kronor, ty våra kommuner stå i en sådan belägenhet, att jag är viss om, att staten måste övertaga det huvudsakliga av den börda, de fortfarande ha att bära med hänsyn till den rådande arbetslösheten — detta framför allt när det gäller det direkta understödet. Kommuner komma genom representanter upp och visa, att de äro så skattebelagda, att de betala 19 till 21 kronor i kommunalskatt per bevillningskrona, och att dessa samhällen till stor del bestå av arbetare, som gått sysslolösa ett helt år, vilket åstadkommit, att restantierna i otrolig grad ökats. Man förstår ju, att det är omöjligt för sådana kommuner att bära den börda, som drabbat dem. Därför måste statskassan träda hjälpande till, och jag hoppas, att statsutskottet skall vara angeläget att särskilt på denna punkt göra en undersökning. Sker det, är jag viss om, att utskottet skall bliva övertygat om, att det av regeringen äskade anslaget ingalunda är för högt.

Beträffande arbetslöshetens omfång och vad som kräves med hänsyn till densamma kan jag nämna, att av ett meddelande, som jag erhöi i går från arbetslöshetskommissionen, framgår, att de arbetslösa, som kommissionen nu understödjer med statsbidrag, redan äro uppe i en siffra, väsentligen överstigande den, efter vilken beräkningarna äro gjorda, när propositionen skrevs. Där ha vi sagt, att man under värsta tiden skulle sörja för arbetslöshetsunderstöd åt 40,000 arbetslösa och nödhjälpsarbeten åt 20,000 arbetslösa. Av de uppgifter, som nu kommit till, framgår, att det utgick vid den tidpunkt, rapporterna avse, arbetslöshetsunderstöd till icke mindre än 47,795 arbetslösa. Ja, jag är viss om att, när vi få in alla rapporter och få klart för oss, huru det ser ut för januari månad, skall det visa sig, att det finns 50,000 arbetslösa, som kommunerna varit tvungna att lämna hjälp i form av understöd, och då finna vi, att vi äro uppe i en väsentligt högre siffra än den, vi räknade med, då propositionen för någon månad sedan skrevs. Detta är sålunda en ytterligare belysning av frågan, som gör det nödvändigt att få denna sak behandlad i riksdagen så välvilligt, som det överhuvud kan ske.

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 7.

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

Man klagar över storleken av dels nödhjälpsarbetslönerna och dels det understöd, som utgår. Jag fick härom dagen från en kommunal deputation, som var uppe, ett meddelande, att man i den kommunen på grund av det prekära läge, i vilket den befann sig, icke varit i stånd att sista tiden betala ut högre arbetslöshetsunderstöd än 1 krona 50 öre per familj, sålunda 75 öre av statsbidraget och 75 öre för kommunens räkning. Av den redogörelse, som lämnades, framgick alldeles klart, att här måste ett högre statsbidrag komma till, ty att erbjuda de arbetslösa en sådan ersättning är orimligt, så länge som staten äger några möjligheter att stödja och träda hjälpande emellan.

Ja, herr talman, det är icke nödvändigt att från denna plats i det läge, vari frågan nu ligger, intaga någon bestämd ståndpunkt för det ena eller det andra. Själva den stora frågan står ju kvar, och vi ha att avvakta nästa utlåtande från utskottet — jag säger »nästa» med flit, ty jag hoppas, att när vi få ett utlåtande till rörande anslag till arbetslösheten, skall det hela vara utklarerat, så att man får alltsammans färdigt på en gång. När vi få det utlåtandet, gäller det naturligtvis att pröva om vi äro på samma linje. Jag vill därför uttrycka såsom mitt hopp och min livliga önskan, att det dock skall visa sig till slut, att vilken politisk åskådning vi än ha, huru kärt vi än hålla vid våra olika partisträvanden, skall det dock på detta område vara angeläget för oss att enas i gemensam strävan att hjälpa och lindra den nöd, som tränger sig på till följd av den långa arbetslöshet, som träffat vårt land.

Herr Lövgren: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke gå in på någon längre granskning rörande arbetslöshetsfrågan, ty det blir väl tillfälle, när statsutskottets slutliga betänkande kommer fram, att göra det. Jag skall emellertid i anledning av de direktiv, som finnas uppdragna i detta statsutskotts betänkande, göra några erinringar.

Den första av dessa erinringar är då den, att arbetslöshetsstatistiken, sådan som den nu är här i landet, icke angiver den verkliga summan av arbetslösa, därför att arbetslöshetskommittéerna över hela landet, så vitt jag vet, tillämpa den praxis att gallra ut alla dem, som ha fastighet till ett värde av 3,500 à 4,000 kronor. Resultatet av detta är, att på alla orter finns ett långt större antal arbetslösa än vad statistiken verkligen anger, men det finns intet skäl, varför man skulle hålla dessa människor utanför rätten till nödhjälpsarbete och rätten till arbetslöshetsunderstöd, ty den omständigheten att en människa har fastighet till värde av 3,000 à 4,000 kronor är ju icke detsamma, som att hon också har möjlighet att leva, utan en sådan kan vara och är i de allra flesta fall det oaktat minst lika beroende av sin arbetsinkomst som någon annan.

Det är en annan sak, jag också skall beröra. Till en början skulle jag vilja säga, att jag helt och fullt kan instämma med herr Kilbom i hans karakteristik av byråkratismen inom arbetslöshetskommissionen — jag förmodar, att det då är kommissionens majoritet, som är den bestämmande och som lägger sin anda över tillämpningen

av riktlinjerna. Denna andra sak gäller det förhållandet, när en man här i Stockholm exempelvis, som är berättigad till arbetslöshetsunderstöd, råkar att bli sjuk och är sängliggande i 14 dagar, så att han icke kan komma ned till byrån och få sitt kort stämplat och icke heller kan få någon person, som kan sköta om detta. Jag vet ett fall, när en sådan, som skaffat sig intyg från trovärdiga personer, att han legat sjuk under denna tid, gått ned till byrån och bett att få kvittera ut arbetslöshetsunderstödet för den tid, han legat sjuk, och huru byråkraterna på byrån då sagt: »Nej, du har icke varit här och stämplat kortet och får ingenting.» Är det meningen, att han skall svälta ihjäl, därför att han varit sjuk och icke haft möjlighet att få sitt kort stämplat på byrån?

Det är på en hel massa punkter, där man med fullt fog kan göra anmärkningar beträffande den taktik, som tillämpas av arbetslöshetskommissionen och av de lokala arbetslöshetskommittéerna. Det är ett oeffterrättlighetstillstånd, som råder. Jag erhöll för några dagar sedan en förfrågan från en grupp arbetare här i Stockholm, om jag ville hålla föredrag över ett ämne, som skulle heta: de arbetslösas rättigheter. Jag lovade att hålla det, men när jag gjorde undersökningar fann jag, att den arbetslöse icke har några rättigheter, utan vore helt och fullt underordnad godtycket hos herrar Järte och Pegelow i första hand och sedan hos alla lokala arbetslöshetskommittéer landet runt, vilka i otroligt många fall äro besjälade av just den sabotagets anda, som präglar herrar Pegelows och Järtas arbete inom arbetslöshetskommissionen.

Jag skall icke gå längre in på detta kapitel, därför att jag förmodligen får tillfälle, när statsutskottets betänkande i huvudfrågan föreligger, att återkomma till detta ämne, och jag har, herr talman, icke något yrkande att framställa.

Herr Carlson i Mölndal: Jag vill för det första säga, att jag icke har någon avvikande mening mot mina partivänner inom statsutskottet, som varit med om att tillstyrka det föreliggande förslaget och jämväl utforma motiveringen till detsamma. Jag kan också vara villig erkänna vad herr Bernhard Eriksson här angav, att i vissa avseenden torde nog förbättringar hava inträffat i den formulering, som nu föreligger, jämförd med den formulering och de stadganden, som gällde tidigare. Det är emellertid särskilt på ett ställe i en punkt, som jag vill uttala mina rent personliga bekymmer, och det gäller den formulering, som är given beträffande understöden, att dessa skola i enlighet med av arbetslöshetskommissionen gjorda äskanden kunna komma att nedsättas. Nu är det visserligen sant, att de tidigare bestämmelserna i detta avseende varit ungefär likadant formulerade eller givit kommissionen precis samma befogenheter, men jag har måst frapperas av den omständigheten, att det nu särskilt framhålles i motiveringen, även med departementschefens gillande, att det torde vara oundvikligt, att understödsbeloppen regleras nedåt. Det är kanske fullständigt betydelselöst, att det fram-

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.

(Forts.)

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

hålles, men jag skulle beträffande speciellt denna sak dock vilja rikta mig direkt till kommissionens majoritet med en vädjan, att, då det gäller sådana åtgärder som sänkande av understödsbeloppens storlek, måste sannerligen kommissionen taga sig en utomordentligt lång fun-derare, innan den går fram för en sådan taktik. De belopp, som utgå enligt nuvarande bestämmelser, äro ju som bekant 12 kronor för un-gerkarl, 18 kronor för man och hustru och finns det några barn blir det ett visst litet tillägg till detta belopp. Vi äro sålunda på det klara med, att dessa understöd hålla sig vid respektive 12, 18 eller 20 kronor per vecka. Jag lutar åt den bestämda uppfattningen, att det är en faktisk omöjlighet vare sig för en ungerkarl eller en familje-försörjare, även om det finns barn i äktenskapet, att kunna leva på dessa understödsbelopp. Man kan kanske leva en månad, två måna-der och möjligen t. o. m. tre månader därpå, men då det gäller att det skall räcka i årtal, som nu är förhållandet, då familjerna skola existera på ett sådant belopp, månad efter månad upp till ett år, före-faller det mig att vara fullständigt orimligt att begära något sådant. Ja, men nu kan man invända: det har ju gått ett helt års tid. Ja, det har det, men jag tillåter mig framhålla för kammarens ledamö-ter, att varför det har gått som det har gått — naturligtvis icke utan oerhörda försakelser — det är framför allt beroende på den omstän-digheten, att fackorganisationerna här i Sverige under 1921 hava be-talat ut i arbetslöshetsunderstöd ett större belopp än staten och kom-munen sammanlagt gjort.

Herr Lithander från Göteborg utbrast ju under remissdebatten i en förskräcklig kritik över den skrämmässiga och skräaktiga fack-förening rörelsen, som förhindrade den fria tävlan och den fria kon-kurrensen, och jag vill minnas, att herr Lithander också i remissde-batten upplyste om, att en person för herr Lithander omtalat, att när vi komma fram till nyår skola åtskilliga hundra fackföreningsmed-lemmar begära sitt utträde och börja arbeta för vilka priser som helst. Ja, herr Lithander kan väl ändock icke underkänna den stora betydelse som de fackförbund haft, vilka hava utbetalat arbetslös-hetsunderstöd under år 1921 till ett belopp av 10 miljoner kronor. De hava verkligen här åstadkommit ett samhälleligt arbete, som icke nog tillräckligt kan uppskattas. Till dessa understöd, som de arbets-lösa hava fått från sina fackförbund, må vi lägga vad som erhållits från den understödsverksamhet, som utvecklats mången gång i stor-slagen omfattning i form av frivilliga gåvor, dels, och företrädesvis tillåter jag mig säga, inom arbetarnas egna led, men det är en myc-kenhet folk inom medelklassen och överklassen, som också hava vi-sat sig hava sinne och hjärta, då det har gällt att skänka en slant eller en viss produkt till dessa arbetslösa. Uppenbart är, att fack-organisationerna icke i fortsättningen förmå att betala ut något ar-betslöshetsunderstöd, och det är ju ett förhållande, som är av en oer-hört stor vikt. Jag vill sålunda ställa en direkt vädjan, om den kan betyda något, till arbetslöshetskommissionen, att när det gäller att gå fram på den linjen att sänka dessa förut så låga understödsbelopp, det icke kommer att ske annat än i rena undantagsfall, där kanske

förhållandena ligga så till, att man möjligen kan rucka på bestämmelserna en smula.

Jag har också särskilt fäst mig vid det förhållandet, som särskilt professor Lindskog m. fl. under remissdebatten och herr Trygger vid öppnandet av första kammarens sammanträde i år framhöllo, nämligen den oundvikliga nödvändigheten av en nationell samling, en sammanhållning klasserna emellan såsom den första nödvändiga betingelsen för att icke nationen internationellt sett skulle komma att bli oerhört lidande. Det framhölls av herr Lindskog, att ifrån den kanten inom de borgerliga klasserna stod man med den öppna famnen och ingenting hellre önskade än att träda hjälpande till, då det nu gällde ett pekuniärt understöd eller en hjälpverksamhet övad på annat sätt. Jag vill ställa detta sålunda gjorda påstående i belysning mot en del saker, som inträffat i verkligheten. För det första vill jag då fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på, att inom arbetarnas egna led är det långt ifrån en sällsynthet att de arbetare, som nu arbeta för reducerade löner efter 25, 30 kanske upp till 40 procent, ändock besluta på sina fackföreningsmöten en direkt uttaxering av 10 kronor per medlem för att hjälpa sina arbetslösa kamrater. Det inträffar heller icke sällan, att samma fackförening beslutar anslå ett belopp av ett eller ett par tusen kronor för att hjälpa de blottställda, de arbetslösa. Är det icke ändock en utomordentligt vacker och storslagen hjälpsamhet, som utvecklas inom arbetarnas egna led och inom dess organisationer! Men när vi sträcka våra önskemål till de andra klasserna, de som tillhöra medel- eller de mera burgna klasserna, så har jag gjort den iakttagelsen, att man knappast röner den förståelsen för dagens allvarliga läge för de arbetslösa, som man hade hoppats skulle visa sig på det hållet. I min egen hemstad hava kommunalfullmäktige för ett år sedan i en direkt beslutad skrivelse vänt sig till dessa bättre situerade samhällsmedlemmar med anhållan om ett bidrag i ena eller andra formen, men beklagligtvis har det blivit ett ganska dåligt resultat av denna hänvändelse. Jag tror heller icke jag överdriver, om jag säger, att i en hel del andra samhällen hava icke de borgerliga människorna i de bättre situerade klasserna visat så synnerligt stor hjälpsamhet, åtminstone får jag säga att jag hade väntat mig ett kraftigare uttryck, en bättre hjälp åt den tjänande brodern än vad som hittills visat sig i praktiken.

När det gäller dessa understödsbelopp, som jag tidigare har yttrat mig om, som jag finner alltför låga, och som jag är viss om, att, om man ytterligare skulle reducera dem, kan det naturligtvis icke betyda något annat, än att fattigvården kommer att träda hjälpande emellan, och icke kan jag se, att detta på något som helst sätt skulle bli billigare, om hjälpen skulle komma på både det ena eller det andra sättet från fattigvårdsstyrelsen.

Då det gäller denna solidaritet de olika klasserna emellan, som man vid så många tillfällen appellerat till under den hittills ganska kortvariga riksdagen, kan jag icke underlåta att i detta sammanhang nämna ett exempel ifrån Bohuslän, från stenhuggarebefolkningen där,

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)*

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)

dessas stenhuggare, som redan vid krisens första början spriddes som agnar för vinden över hela Sveriges land att söka sin utkomst, dessa stenhuggare, som träffats så hårt av den ekonomiska krisen, att man i åtskilliga familjer måst hugga sönder möblerna, den gamla soffan eller taga en pinnstol för att elda med, så att det skulle bliva litet värme under den stränga vintern 1915. Inga arbetare hava lidit så hårt av krisen som stenhuggarbefolkningen icke allenast i Bohuslän utan jämväl i Blekinge och Halland och varhelst detta yrke utövats. Under dessa omständigheter tycker jag, att det icke hade varit förnämligt, om storbolagen vid vissa tillfällen hade visat en liten smula sinne för nöden och litet större välgörenhet, än de verkligen gjort. Jag skall nämna ett fall om ett bolag i mellersta Bohuslän, där stenhuggarna skaffat sig egna verk och hade beställningar på hand. De kunde sålunda få arbete och sälja sin sten, men det enda som hindrade var, att de icke disponerade över någon lastplats. Strandrätten ägdes av bolaget på ett avstånd av cirka 6 kilometer, och det fanns ingen möjlighet för dessa stenhuggare att utverka åt sig tillåtelse att få lägga upp ett litet stenlager på bolagets mark och lasta ut det, med påföljd att dessa, som haft och fortfarande hava det så oerhört svårt, måste lämna beställningarna, som de icke kunde infria, och sedan fingo de gå arbetslösa eller möjligen sysselsättas vid något nödhjälpsarbete.

Jag har icke kunnat underlåta att i detta sammanhang framhålla de synpunkter, som jag nu har andragit, och kan det hava någon betydelse för arbetslöshetskommissionens beslut och för regeringens ställningstagande, då det gäller speciellt att företaga en reducering av understödsbeloppens storlek, så skulle jag därmed anse, att jag i någon mån tjänat denna sak.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Debatten har dragit ut långt på tiden, och jag skall icke följa den siste talarens exempel och bemöta alla de talare, som uppträtt i remissdebatten och ej hade med mig överensstämmande åsikter, utan jag skall i stället försöka hålla mig till den fråga, som det här gäller. Jag har begärt ordet endast för att från vårt håll deklarerar den solidaritet, som vi tvivelsutan känna inför de svårigheter, som övergå landet och som nu äro på tal vid behandlingen av den fråga, som föreligger här i dag. Jag ber alla vara övertygade om, att detta även från vårt håll betraktas som en hjärtesak, och jag vill mot den siste talaren säga, att på borgerligt håll betraktas icke beviljandet av nödhjälpsmedel såsom välgörenhet mot arbetarklassen, utan det betraktas helt enkelt som en samhällsangelägenhet i allas vårt intresse.

När det sedan gäller att bedöma dels det sätt, varpå denna fråga skall ses i det stora hela, dels den fråga, som nu föreligger rörande förskottering av 20 miljoner kronor, skall jag icke uppehålla mig vid frågan i dess helhet annat än i ett avseende. Varför jag för min del gärna har biträtt, att man nu endast skall lämna ett förskott på 20 miljoner kronor, är nämligen att jag hoppas alltjämt

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslösheten.*

(Forts.)

att det skall lyckas statsutskottet och andra att finna vägar, som kunna leda till mera produktiva åtgärder för arbetslöshetens bekämpande än de, som regeringen har lyckats utfinna. Socialministern har nyss beklagat, att icke förslaget om de 15 miljonerna till s. k. statsbeställningar — förtidiga statsbeställningar skulle jag vilja kalla dem — ännu hunnit behandlas i statsutskottet. Jag delar denna uppfattning och hoppas, att denna fråga så snart som möjligt måtte komma på riksdagens bord. Men jag hoppas därjämte, att arbetet på de åtgärder, som ytterligare kunna behöva vidtagas för att bättre råda bot mot arbetslösheten genom att söka kvarhålla arbetarna i anställningar, där de förstå sin sak, så att man icke behöver skicka ut dem till mer eller mindre improduktiva arbeten — för att icke tala om rena understöd — jag hoppas, att även detta arbete måtte inom statsutskottet bedrivas med all möjlig skyndsamhet. Det är ju känt, att regeringen lämnat i uppdrag till tull- och traktatkommittén — ett mycket vidlyftigt uppdrag — att söka utfinna andra utvägar, hittills icke försökta, som skulle kunna leda till stöd åt näringslivet, och därmed också kvarhålla arbetarna i deras ordinarie anställningar. Jag måste beklaga, att man ännu icke hört av något resultat av det uppdrag, som sålunda lämnats för ett par månader sedan. Det är annars påtagligt, att just på denna punkt skulle den allra största skyndsamhet vara av nöden, därom torde alla vara ense. Att miljoner skulle kunna överflyttas från improduktiva anslag och understöd till mera produktivt arbete, komme vi alla att hälsa med den allra största tillfredsställelse.

I själva den fråga, som särskilt varit föremål för debatt i dag, skall jag icke inlåta mig på några detaljer. Ifrån vår sida har det ansetts nödvändigt att strängt fasthålla vid de direktiv, som från regeringens och tidigare regeringars sida ha lämnats för dessa arbetslöshetsanslag. Och man har även ansett, att man hade anledning att stödja den tillämpning, som arbetslöshetskommissionen givit dessa direktiv. Det säger sig självt, att när det sedan gäller bedömandet i särskilda fall, där avtalstvister och lönetvister pågå, komma omdömena att utfalla mycket olika. Vi hava för vår del ansett det utgöra den bästa garanti för ett rättvist och billigt bedömande av de tvister, som därvidlag kunna uppkomma, att till arbetslöshetskommissionens förfogande har ställts en man med, som jag tror från så gott som alla håll, obestridd sakkunskap och erfarenhet på avtalstvisternas område. Och jag anser för min del också en garanti för ett riktigt bedömande av frågorna ligga i arbetslöshetskommissionens sammansättning, mot vilken jag icke anser man har rättighet att uttala de klandrande omdömen, som blivit fällda i dag. Här har visserligen anmärkts mot arbetslöshetskommissionen, att den arbetar med alltför svårhanterlig apparat, med en administration, mot vilken man bland annat har anmärkt, att däri anställts alltför många oerfarna personer, och man har även anmärkt på att dessa personer vore för högt avlönade. Ja, i viss mån slå dessa anmärkningar ihjäl varandra. Som vid all verksamhet av detta slag, där det gäller en snabb utveckling av en organisation, måste man se en smula för-

Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.

(Forts.)

sonligt på saken och tänka på, att det är icke så lätt att handhava en dylik apparat och skaffa enbart lämpliga personer för administrationen. Man får icke alltför hastigt slå sig för sitt bröst och säga, att den ene eller andre icke fyller måttet. Att man måste betala dem någorlunda rikligt säger sig självt, då det gäller att få personer, som man kan ha förtroende till i den mycket vanskliga och ömtåliga ställning och med de vanskliga uppgifter, som arbetslöshetskommissionen har.

Jag har sålunda med detta velat för min del uttala mitt förtroende för det sätt, på vilket arbetslöshetskommissionen i det stora hela försökt fylla sin mycket svåra uppgift. Och jag vill uttala den bestämda förhoppningen, att arbetslöshetskommissionen också i fortsättningen skall fullfölja sitt arbete i huvudsak efter de riktlinjer, som den hittills följt. Däri ligger, såsom av vad jag nu yttrat torde framgå, icke någon som helst hjärtlöshet eller något slags strävan till någon oskäligen lönedepressning eller dylikt utan enbart en önskan att med de medel, som man kan ställa till förfogande, inom förnuftiga gränser göra det bästa möjliga av dessa utan att därigenom motverka näringslivets återupprättande och det ekonomiska livets tillfrisknande.

Herr E rik s s o n i Grängesberg: Herr talman! Endast några ord! Herr Kilbom riktade sig i sitt anförande direkt till mig med vissa påpekanden. När herr Kilbom citerade Dagens Nyheter som belägg för sin uppgift rörande utskottets yttrande, så må det vara en tröst, att han fått ett uttalande från det hållet, som han kan bygga på. Men när statsutskottets utlåtande blev bekant, skrevs i Nya Dagligt Allehanda, vilken tidning, såvitt jag förstår, står arbetsgivareparten och de besittande lika nära som Dagens Nyheter, att detta anslag var beviljat på förut gällande villkor med någon mildring i ett avseende. Jag tror, att man kan taga dessa tidningsuttalanden ganska lugnt. Det är väl ändå så, att de som skriva i den ena eller andra tidningen måhända icke vid alla tillfällen äro så informerade, som skulle vara önskligt. Och skall man döma efter tidningsuttalanden, så må väl det yttrande, jag här citerat, hava samma värde som Dagens Nyheter's yttrande.

Nu har herr Kilbom adresserat sig direkt till mig och pekat på några av arbetskonflikterna vi haft under det gångna året samt pekat på den utmärkta arbetslöshetskommissionen, som en annan talare skarpt kritiserat för dess byråkrati, vilken gjorts gällande vid prövning av understöd såväl hos kommissionen som i de lokala organen. Som ledamot av statsutskottet och som socialdemokratisk ledamot har jag icke på något vis ställt mig bakom arbetslöshetskommissionen vare sig för den ena eller andra arbetsmetoden eller praxis. Och är det så, att det skulle härska en svår byråkrati antingen hos arbetslöshetskommissionen eller hos de lokala hjälporganen, när det gäller att bedöma de enskilda fallen, så ber jag att

få betona, att då är det socialministerns och regeringens sak att se till, att en sådan byråkrati försvinner. Men jag känner också fall, där man haft beröring med arbetslöshetskommissionen och där man blivit både hastigt och riktigt behandlad, så att det kan måhända även vara de lokala organens fel, om det gjorts gällande någon byråkratisk arbetsmetod. Vad arbetslöshetskommissionens ställning till konflikterna beträffar, så ber jag endast att få säga, att med det uttalande, som statsutskottet här gjort, har det icke tagit någon ståndpunkt till kommissionens uppfattning i denna fråga. Utskottet har icke, som herr Kilbom tycks förmena, tagit ståndpunkt till och godkänt kommissionsmajoritetens uppfattning därvidlag. Konfliktfrågan har icke blivit föremål för något utskottets uttalande.

Nu säger herr Kilbom, att när utskottet i sitt utlåtande pekat på, att lönerna skulle prövas av arbetslöshetskommissionen, socialdemokraterna därmed tagit ställning till, att kommissionen i fortsättningen skall bibehållas. Ja, det lär väl ändå vara så, att ett organ för den offentliga hjälpverksamheten på detta område måste vi ha. Det förefaller mig alldeles nödvändigt, även om vi hade ett socialistiskt eller rent kommunistiskt samhälle, att man hade något centralt organ för denna hjälpverksamhet. Och då måste det väl också vara så i det nuvarande samhället. Vad vi sedan skola kalla detta organ kan ju vara en smaksak. Statsutskottet har kallat det arbetslöshetskommissionen. Det är det namn, som det hittills ägt. Vi hava icke gått närmare in på frågan. Att man därmed på något vis uttalat något erkännande eller klander mot kommissionen bestrider jag. Det är endast ett konstaterande av, att det måste finnas något organ, och det organ vi hava är arbetslöshetskommissionen. Det var, herr talman, endast dessa repliker jag velat uttala.

Innan jag slutar, ber jag dock få understryka, vad herr Carlsson i Mölndal här påpekat. När nu riksdagen ger regeringen befogenhet och bemyndigande att uppdraga åt arbetslöshetskommissionen att kunna bestämma lägre arbetslöshetsunderstöd än författningen medger i vissa kommuner, och då jag förut har uttalat som min mening, att redan nu gällande författning ger kommissionen detta bemyndigande, så är det uppenbart, att detta måste handhavas med yttersta försiktighet. Och det får icke ifrån kommissionens sida i någon mån vara ett stöd i den riktningen, att nu skulle understöden över lag eller i större utsträckning bli reducerade. Man kan naturligtvis icke förneka, att förhållandena i vissa orter kunna vara sådana, att understöden med nu gällande bestämmelser för maximum komme att ligga högre än lönerna både på den allmänna arbetsmarknaden och vid vissa understödda nödhjälpsarbeten. Och detta kan väl icke vara rimligt. Det är dessa fall man tänkt på. Jag vill endast understryka, att denna rätt bör tagas i anspråk med den största försiktighet och med det mest vidhjärtade och ömsinta hänsynstagande till den befolkningsskategori, som det här gäller: de arbetslösa.

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)*

*Ang.
anslag för
bekämpande
av arbetslös-
heten.
(Forts.)*

Herr Molander: Herr talman! Jag skall be att få återtaga mitt yrkande om avslag på utskottets *hela* motivering och i stället föreslå, att utskottets motivering bibehålles oförändrad till och med andra stycket på andra sidan, och att det sedermera kommer att heta: »Utskottet förutsätter därvid, att den fortsatta arbetslöshetshjälpen alltjämt skall bedrivas med skälig hänsyn tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den fastställda nödhjälpslönen», och därefter »Under återopande av vad utskottet sålunda anfört» etc.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan med den av mig nu föreslagna ändring i motiveringen.

Herr Hage: Herr talman! Jag ber endast att med ett par ord få säga, att jag icke skulle kunnat ansluta mig till det yrkande, som först framfördes från den kommunistiska gruppen. Efter den förklaring, som här avgivits och sedan ett nytt förslag framkommit, ber jag få tillkännagiva, att jag kommer att rösta för detta sistnämnda förslag.

Herr Kilbom: När jag instämde i herr Molanders förra yrkande och han sedan ändrat detta, skall jag be att få återtaga mitt förra yrkande och instämma i det av herr Molander senare framställda.

I övrigt vill jag säga, att, då jag riktade ett klander mot herr Cederborgs ord om vad som bör betraktas såsom avtal, så befann jag mig i mycket gott sällskap. Realia äro nämligen, att i Helsingborg den 5 mars i fjol träffades överenskommelse — även om det ej står avtal — att kompenstation skulle utgå med det och det beloppet. Båda parterna ha skrivit under detta. Är icke det ett avtal? Herr Cederborg förklarar, att det icke är så. Det är endast formskärereri att göra en sådan åtskillnad.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Molander under överläggningen senast framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Molander under överläggningen senast framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 165 ja mot 24 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Vidare föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 5, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.; och

nr 6, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ersättning till en tjänsteman vid riksbankens huvudkontor för liden förlust vid tjänstgöring såsom kassör i extra kassa.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 12.

Slutligen upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 7, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Ang. granskningen av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Vid härfpå skedd föredragning av *punkten 2*, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, begärdes ordet av

Herr Kristensson, som anförde: Herr talman! Som herrarna kunna se av utskottets utlåtande, finnes på sidan 2 i en not angivet, huru riksbankens senaste tillgodohavanden och statspapper vid senaste bokslutet nedskrivits, ävensom vilka belopp som för den saken disponerats innevarande år. Jag vill här endast komplettera denna uppgift med att nämna, att naturligtvis har ingen överkurs förts på de valutor, som vid bokslutet stodo över pari. Dollars och schweizerfrancs upptagas till lägre kurs än gällande kursvärde.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Herr statsrådet *Lindqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 43, angående försäljning av de till Flyinge hingstdepå anslagna hagvaktarboställena litt. b eller Räfthagen och litt. d eller Damstorp i Malmöhus län.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 14.

Efter hemställan av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 18 innevarande februari företaga val av dels tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och hans efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän.

§ 15.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar förste vice talmannen *Hamilton* och andre vice talmannen *Nilsson*, nr 190, om ändringar i andra kammarens arbetsordning;

herr *Carlström* i Helgagård, nr 191, om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående riksdagsarbetets förläggande till en höst- och en vårsession; samt

herr *Engberg*, nr 192, om ändrad lydelse av § 3 mom. 13:o tryckfrihetsförordningen.

Nämnda motioner bordlades.

§ 16.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnanden:

nr 19, för en ledamot i den uti 33 § av förordningen den 28 maj 1920 omförmälda uppskattningsövernämnd; och

nr 20, för en suppleant i samma nämnd.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av den i enlighet med riksdagens skrivelse den 22 mars 1921, nr 98, utfärdade förordningen den 24 mars 1921, nr 121, angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker; och

från riksdagens kansli:

nr 18, angående utseende av en ledamot och en suppleant i den uti 33 § av förordningen den 28 maj 1920 omförmälda uppskattningsövernämnd.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtande:

nr 11, med anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr S. Lübeck m. fl. väckt motion; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående införande av kvinnliga befattningar inom den nya lägsta lönegraden;

bankoutskottets utlåtande, nr 8, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr	<i>Rydén</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 11 febr.,	
›	<i>Eurén</i>	› 7 › › › › 10 ›	
›	<i>Törnkvist</i> i Karlskrona	› 8 › › › › 11 ›	
›	<i>Granath</i>	› 5 › › › › 9 ›	
›	<i>Rydström</i>	› 10 › › › › 11 ›	
›	<i>Leffler</i>	› 5 › › › › 11 ›	
›	<i>Öberg</i>	› 12 › › › › 10 ›	
›	<i>Berg</i> i Karlskrona	› 8 › › › › 11 ›	
›	<i>Kloo</i>	› 8 › › › › 11 ›	
›	<i>Ljungkvist</i>	› 4 › › › › 11 ›	
›	<i>Jansson</i> i Falun	› 4 › › › › 9 ›	
›	<i>Carlström</i> i Helgagård	› 8 › › › › 9 ›	
›	<i>Jönsson</i> i Fridhill	› 5 › › › › 9 ›	
›	<i>Hansson</i> i Trollhättan	› 4 › › › › 11 ›	
›	<i>Johansson</i> i Sollefteå	› 8 › › › › 10 ›	
›	<i>Poppius</i>	› 4 › › › › 10 ›	och
›	<i>Carlson</i> i Mölndal	› 7 › › › › 11 ›	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.